



**Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelut**  
Suonenjoki, Rautalampi, Tervo, Vesanto, Pielavesi, Keitele

---

**YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA  
VUOSILLE 2020-2024**

**Päivitys vuodelle 2023**

Päivitys tarvittaessa,  
päivitetty 7.12.2022

## SISÄLLYS

1. YLEISTÄ .....	4
1.1. Valtakunnalliset valvontaohjelmat .....	5
2. VALVONNAN JÄRJESTÄMINEN .....	7
2.1. Valvontakohteet .....	7
2.2. Valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheys .....	8
2.3. Ohjelmakauden 2020- 2024 valtakunnalliset tavoitteet ja teemat .....	9
2.4. Tarkastussuunnitelmat ja tarkastusten sisältö .....	10
2.4.1. Elintarvikevalvonta .....	10
2.4.3. Terveysuojelu .....	11
Radonvalvonta .....	12
2.4.4. Tupakkavalvonta .....	12
2.4.5. Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta .....	13
2.5. Näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma .....	13
2.5.1. Elintarvikevalvonnan näytteet .....	14
2.5.2. <i>Terveysuojelulain</i> mukaisista valvontakohteista otettavat näytteet ja niistä tehtävät analyysit .....	14
2.5.3. Muut kohteet .....	16
2.5.4. Valtakunnalliset näytteenotto- ja valvontaohjelmat .....	16
2.5.5. Laboratoriot .....	16
2.6. Hallinnolliset pakkokeinot ja rangaistusseuraamukset .....	17
2.6.1. Elintarvikevalvonta .....	17
2.6.3 Terveysuojelulain mukainen valvonta .....	18
2.6.4 Tupakkavalvonta .....	18
2.6.5 Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta .....	19
3. VARAUTUMINEN .....	20
3.1 Elintarvikkeisiin liittyvät terveysvaaratilanteet .....	20
3.1.1 Ruokamyrkytysepidemioiden selvittäminen .....	20
4. VIESTINTÄ .....	22
4.1 Asiakaspalvelu .....	22
4.2 Tiedotus .....	22
5. HENKILÖSTÖ JA VALVONNAN VOIMAVARAT .....	24
7. VALVONNASTA PERITTÄVÄT MAKSUT .....	28
8. SUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA JA RAPORTOINTI .....	29
9. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTOSUUNNITELMA .....	30
9.1 Suunnitelman tarkoitus ja lainsäädännöllinen tausta .....	30
9.2 Eläinlääkintähuoltojärjestelmän yleiskuvaus ja tehtävät .....	31
10. KUNNAN ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON ORGANISAATIO .....	32
10.1. Eläinlääkäripalvelujen saatavuus kunnissa .....	32
10.2. Viranhaltijoiden pätevyys .....	33
10.2.1 Muu henkilökunta .....	33
10.3. Hallintomenettelyn tuntemus .....	33
10.4. Koulutussuunnitelma .....	34
10.5 Voimavarat .....	34
11. TIETOJÄRJESTELMÄT .....	36
12. YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ .....	39
13. MAKSUT .....	40
14. VALVONNAN TOIMEENPANO .....	41
14.1 Eläinten terveyden valvonta ja eläintautivalmius .....	41
14.1.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset .....	41
14.1.3 Terveysvalvontaohjelmat .....	42
14.1.4 Vesiviljelylaitosten terveystarkastus .....	42
14.1.5 Muu tautiseuranta .....	42
14.1.6 Eläimistä saatavat sivutuotteet .....	42
14.2. Eläinten tuonti ja vienti .....	43
14.3 Eläinten hyvinvoinnin valvonta .....	43
14.4 Tukivalvonta .....	44
15. ELÄINLÄÄKINTÄPALVELUJEN TOIMEENPANO .....	46
15.1 Peruseläinlääkäripalvelut .....	46

15.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto.....	46
15.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu .....	47
15.4 Toimitilat .....	47
15.5 Laboratoriopalvelut.....	48
16. OHJAUS, LAATU SEURANTA JA RAPORTOINTI.....	49
16.1 Suunnitelmien arviointi ja toteutumisen valvonta .....	49
16.2 Valitusten käsittely .....	49
16.3 Annettujen määräysten ja kieltojen noudattamisen valvonta.....	49
16.4 Toiminnan kehittäminen .....	49
16.5 Seuranta ja raportointi.....	50

## LIITTEET

<u>Liite 1</u>	Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelujen valvontaa ohjaavat painopistealueet 2023
<u>Liite 2</u>	Elintarvikevalvonnan kohdekohtainen riskiluokittelu/ tarkastussuunnitelma
<u>Liite 3</u>	<i>Terveydensuojelulain</i> mukaiset suunnitelmalliset tarkastukset vuonna 2023 ja niiden sisältö
<u>Liite 4</u>	<i>Tupakkalain</i> mukaiset suunnitelmalliset tarkastukset vuonna 2023
<u>Liite 5</u>	Elintarvikevalvonnan kohdekohtainen näytteenottosuunnitelma vuodelle 2023
<u>Liite 6</u>	Vapaaehtoisiin terveydenhuolto-ohjelmiin (NASEVA / SIKAVA) kuuluvat kotieläintilat 2
<u>Liite 7</u>	Tautivastustusohjelma 2023
<u>Liite 8</u>	Postin ohje: Laboratorionäytteiden lähettäminen
<u>Liite 9</u>	Matkahuollon pakkausohjeet
<u>Liite 10</u>	Kuntien resurssitarpeen kartoitus 2023
<u>Liite 11</u>	Eläinlääkärien koulutussuunnitelma

## 1. YLEISTÄ

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön mukaan kunnallisten valvontaviranomaisten suorittaman valvonnan yhdenmukaistamiseksi kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskevat valvontasuunnitelmat. Valvontasuunnitelmista on säädetty *elintarvikelain* (297/2021) 39 §:ssä, *terveydensuojelulain* (763/1994) 6 §:ssä ja *tupakkalain* (549/2016) 84 §:ssä. Edellä mainittuihin lainkohtiin perustuvat suunnitelmat muodostavat ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman.

Kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma on tarkastettava vuosittain. Tarkempia säännöksiä valvontasuunnitelman sisällöstä, valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista, valvontakohteiden tarkastustiheydestä, näytteenotosta ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista annetaan kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaa koskevassa *valtioneuvoston asetuksessa* 665/2006. Lisäksi suunnitelmassa on huomioitava keskusviranomaisten laatimat toimialakohtaiset valtakunnalliset valvontaohjelmat. Ruokavirasto on julkaissut syksyllä 2021 valvontasuunnitelmaohjeen (6000/04.02.00.01/2020/1, 22.9.2021), jossa korostuu aiempaa selvemmin vaatimus toiminnan jatkuvasta parantamisesta. Kyseinen ohje on huomioitu valvontasuunnitelman laadinnassa ja toiminnan toteutuksessa.

Kunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sekä toimialoja koskevat valvontaohjelmat paikallisten valvontatarpeiden mukaisesti ja riskiperusteisesti. Valvontasuunnitelma voi olla monivuotinen ja se tarkistetaan tarvittaessa. Aluehallintovirasto arvioi kunnan valvontasuunnitelman ja sen toteuman arviointi- ja ohjauskäynneillä tai muussa yhteydessä. Suunnitelma on myös julkinen asiakirja, josta toimijat ja kuntalaiset saavat tietoa valvonnasta. Valvontasuunnitelma toimii kunnassa valvonnan suunnittelun, toteutuksen, seurannan, arvioinnin ja kehittämisen työvälineenä, joten siihen on tarkoituksenmukaista sisällyttää valvontaan kuuluvia ja sitä tukevia asioita, kuten:

- suunnittelun tavoitteet toiminnan jatkuvan parantamisen mukaisesti (plan-do-check-act)
- valvontakohteiden lukumäärä kohdetyypeittäin tai toimintaluokittain (elintarvikevalvonta)
- valvontakohteiden rekisteröimis- ja hyväksymismenettelyt
- tarkastustiheydet riskiluokituksen perusteella
- voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain
- henkilöstön tehtävät, vastualueet ja velvollisuudet
- perehdytys- ja koulutussuunnitelma
- tarkastusten tavoitteet, suunnittelu ja toteutus
- valvonnasta perittävät maksut
- näytteenottosuunnitelmat
- laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu
- häiriötilannesuunnitelma
- sekä ohjaus, neuvonta ja kouluttaminen sekä viestintäsuunnitelma

Näistä osan voi toteuttaa omina erillisinä suunnitelmina. Valvontayksiköiden suunnitellessa omaa toimintaansa voidaan valvontasuunnitelman osana laatia työsuunnitelma, johon kirjataan yksityiskohtaisemmin valvonnan kohdentuminen ja jossa huomioidaan valvontaan käytettävissä olevat resurssit. Toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa ja suunnitelmien laatimisohjeissa on ohjeistettu tarkemmin valvonnan suunnittelusta ja toteutuksesta toimialakohtaisen lainsäädännön mukaan.

Tämän suunnitelman yleinen osa sisältää Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluiden *elintarvikelain*, *terveydensuojelulain* ja *tupakkalain* valvonnan yhteydessä tehtävän lääkelain nikotiinikor-

vaushoitovalmisteiden mukaiset valvontasuunnitelmat sekä eläinlääkintähuoltosuunnitelman vuosille 2020-2024. Suunnitelman liiteosa sisältää kohdekohtaisen suunnitelman kullekin ohjelmakauden toimintavuodelle erikseen. Suunnitelman yleinen osa hyväksytetään ympäristöterveyslautakunnassa koko ohjelmakaudelle (2020-2024). Se tarkastetaan vuosittain ja päivitetään tarvittaessa sekä vähintään ohjelmakauden vaihtuessa, tehdyt muutokset hyväksytetään ympäristöterveyslautakunnassa. Mikäli muutoksia ei tehdä, viedään suunnitelma ympäristöterveyslautakunnalle ainoastaan tiedoksi. Liiteosa päivitetään vuosittain ja hyväksytetään muutokset ympäristöterveyslautakunnassa.

### 1.1. Valtakunnalliset valvontaohjelmat

Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista on säädetty *valtioneuvoston asetuksessa 664/2006*, jonka mukaan keskusviranomaisten tulee laatia ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä edellytetyn valvonnan kattava yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma. Yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa keskusviranomaisen on määritellyt yhteiset periaatteet tarkastuksen sisällölle, valvontakohteiden riskinarvioinnille, tarkastustiheydelle, tarkastuksiin käytettävälle ajalle, näytteenoton ja valvontaprojektien ohjaukselle, kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnille sekä ohjeistanut valvontasuunnitelman toteutumisen raportoinnin.

Ruokavirasto ja Valvira ovat laatineet vuosille 2020–2024 ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman, (*Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen päivitys vuosille 2023–2024. päivitetty 8/2022*). Lisäksi *TSL Vasu valvontaohjelma vuosille 2020–2024, Päivitys vuosille 2023–2024. päivitetty 30.8.2022, elintarviketurvallisuus ja eläinten terveys ja hyvinvointi painopisteet 2023 päivitetty 11/2022, ei suuria muutoksia vuoteen 2022.*)

**Toiminnan jatkuva parantaminen:**

Virallista valvontaa koskevan asetuksen 12 artiklan mukaan toimivaltaisella viranomaisella tulee olla käytössään valvonnan todentamismenettelyt, joilla se voi varmistaa oman toimintansa olevan vaikuttavaa ja johdonmukaista. Jos valvontamenettelyissä havaitaan puutteita, viranomaisen on toteutettava korjaavia toimia ja tarvittaessa päivitettävä käytössään olevia dokumentoituja menettelyjä. Käytännössä tämä tarkoittaa laadunhallintaa: elintarvikevalvontaa tulee siis toteuttaa jatkuvan parantamisen Plan–Do–Check–Act -periaatteen (PDCA) mukaisesti. Näin ollen valvontayksikön elintarvikevalvontasuunnitelmassa kuvataan toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja seurannan, arvioinnin ja raportoinnin sekä kehittämisen menettelyt tarvittaessa laatujärjestelmään viitaten. Valvontayksikön elintarvikevalvontasuunnitelmassa huomioidaan VASUn ja ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti sekä monivuotinen strateginen suunnittelu että vuosittainen valvonnan tuloksellisuuden seuranta, arviointi ja kehittäminen.

Valvira on päivittänyt myös terveydensuojelun ja tupakkalain valtakunnalliset valvontaohjelmat. Terveydensuojelun valvontaohjelman päivityksessä keskiössä ovat terveydensuojelulain muutokset. Laissa on vuoden 2022 alusta alkaen ollut kokonaan uusi vuosittainen valvonnan perusmaksu, ja ilmoitusvelvollisuuteen sekä valvonnan maksullisuuteen on tullut tarkennuksia. Valvontaohjelmassa on tapahtunut myös muita muutoksia, ja toimintaympäristön kuvaus on tarkistettu. Tupakkalain valvontaohjelman päivitys koskee pääosin toimintaympäristön ja lainsäädännön muutoksia (kuten tupakkalaki ja markkinavalvontalaki). Myös valvonnan painopisteet ovat tarkentuneet, ja ohjelmaan on tehty joitakin teknisiä korjauksia ja lisäyksiä.

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan kunnan tulee toimittaa hyväksymänsä valvontasuunnitelma AVI:n suunnitelmakautta edeltävän kalenterivuoden loppuun mennessä sekä lähettää monijäsenisen toimielimen hyväksymä selvitys ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisesta AVI:n vuosittain, suunnitelmavuoden jälkeisen maaliskuun loppuun mennessä.

## 2. VALVONNAN JÄRJESTÄMINEN

### 2.1. Valvontakohteet

#### **Elintarvikevalvontakohteita** ovat

- o hyväksytyt elintarvikehuoneistot
- o rekisteröidyt elintarvikehuoneistot
- o alkutuotantopaikat
- o elintarvikkeen kanssa kosketuksiin joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita valmistavat ja markkinoivat toimijat.

*Terveysuojelulain* mukaisia säännöllisen valvonnan kohteita ovat *terveysuojelulain* 13 §:n mukaiset ilmoitusvelvolliset kohteet ja *terveysuojelulain* 18 § mukaisen hyväksynnän tarvitsevat talousvettä toimittavat laitokset.

Säännöllisen valvonnan lisäksi asumisterveyteen liittyvien selvitysten tekeminen on merkittävä osa terveysuojelulain mukaista valvontatyötä. Asumisterveyteen liittyvät tarkastukset ja näytteenotot eivät ole suunnitelmallista valvontaa.

#### **Tupakkalain** mukaista säännöllistä valvontaa suoritetaan:

- ravintoloissa tai muissa ravitsemisliikkeissä, joissa on erillinen tupakointitila.
- tupakkatuotteiden tai tupakointivälineiden myyntipaikoissa; myyntilupaehtojen täyttyminen ja tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien esilläpito kiellon noudattaminen.

Muita *tupakkalain* mukaisia kohteita valvotaan tarpeen mukaan ilmoitusten perusteella. Muuta valvontaa, mikä ei vaadi säännöllisyyttä, ovat erilaiset suunnitelmaan sisältymättömät yllättävät valvontatapaukset, kuten esim. tupakan myynti alaikäiselle tai tupakan mainontaan tai tupakointikieltojen rikkomiseen liittyvät valitukset sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet.

*Tupakkalain* (549/2016) mukaan asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin.

*Lääkelain* mukaisesti kunnan tulee omasta aloitteestaan ja tehtyjen ilmoitusten perusteella tarkastaa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä.

**Suunnitelmallisen ja säännöllisen** valvonnan lisäksi ympäristöterveydenhuollon henkilöstön tehtäviin kuuluu muuta kunnan tehtävänä olevaa yhteistyötä ja valvontaa, joka ei vaadi säännöllisyyttä. Näitä ovat esimerkiksi sisäilmatyöryhmiin osallistuminen, asumisterveyteen liittyvät tarkastukset, mittaukset, selvitykset, epidemiaselvitykset sekä asiakkaiden valitukset ja ilmoitukset. Yksityisten kotitalouksien talousveden laatuun liittyvät kysymykset. Lisäksi henkilöresursseja tarvitaan toimimiseen ympäristöterveydenhuollon asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana, toiminnan kehittämiseen, eläinsuojeluvalvontaan sekä eläintautiselvityksiin. Myös valvonnan suunnittelu ja raportointi vaativat resursseja sekä jatkuva ajantasainen kouluttautuminen.

## Valvontakohteiden rekisteröiminen

Elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus toiminnastaan elintarvikevalvontaviranomaiselle 4 viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Vuoden 2020 lopulla on otettu käyttöön valtakunnallinen ilmoituspalvelujärjestelmä ILPPA. Toimijat ohjataan tekemään elintarvikealan toimintaa koskevat ilmoitukset ILPPA -palvelun kautta. Valvontaviranomainen käsittelee saapuneet ilmoitukset ja tallentaa tiedot elintarviketoiminnan rekisteröinnistä VATI-järjestelmään ja ilmoittaa toimijalle tallentamisesta sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla. Toiminta voi alkaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset. Elintarvikevalvonnan ensimmäinen tarkastus on n. 1-6 kuukauden kuluttua, kiireellisyys määräytyy toiminnan luonteen ja laajuuden perusteella.

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä. Valvontaviranomainen ratkaisee asian 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Hyväksyttävän elintarvikehuoneiston vaatimuksenmukaisuuden selvittäminen edellyttää tarkastuskäyntiä. Hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös. Toiminnan saa aloittaa, jos tilat ja toiminta täyttävät lainsäädännön sille asettamat vaatimukset.

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta ilmoitetaan kunnan valvontaviranomaiselle. Ainoastaan itujen tuotantoa varten, alkutuotannolle haetaan hyväksyntää ja ko. toimipaikat ovat mukana säännöllisessä elintarvikevalvonnassa. Ympäristöterveyspalvelut antavat ohjausta ja neuvontaa hyväksymis- ja ilmoitusmenettelyissä.

### 2.2. Valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheys

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelujen elintarvikevalvonnan valvontakohteiden riskinarviointi tehdään Ruokaviraston ohjeen (1028/04.02.00.01/2022/5) *Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen (julkaistu 11.4.2022)*, mukaisesti.

Valvontatarvetta arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös se, miten toimijat ovat aiemmin noudattaneet lainsäädäntöä ja toimintaansa koskevia määräyksiä ja sääntöjä sekä miten luotettavaa toimijoiden omavalvonta on ollut. Ohjeen tarkastustiheysuositukset perustuvat siihen, että toiminta ja siihen liittyvät eri toiminnot ovat pääosin kunnossa. Tarkastustiheyttä voidaan tietyissä tapauksissa laskea esimerkiksi valvontahistoria tai toiminnan kausiluonteisuus huomioiden.

Riskiluokitustaulukoiden mukaista suunnitelmallista tarkastustiheyttä voidaan elintarvikehuoneistossa laskea 50 % silloin, kun:

- taulukoiden antama suunnitelmallinen lähtökohtainen tarkastustiheys on kaksi tarkastusta vuodessa tai enemmän ja
- kuusi edellistä Oiva-raportin arviointitulosta on oivallista (A).

Erityyppisiä toimintaan liittyviä ja riskiin vaikuttavia yleisesti tunnistettuja tekijöitä ovat muun muassa:

- Toiminnan luonne (esim. alkutuotanto, valmistus, myynti, tarjoilu, varastointi, kuljetus)
- Elintarvikkeen ja kontaktimateriaalin tyyppi (esim. koostumus, pilaantuvuus, riskialttius)
- Pakatun vai pakkaamattoman elintarvikkeen käsittely



- Tuotantoon ja valmistukseen liittyvät tekijät (esim. kasvatus-, viljely- ja käsittelymenetelmät, lämpötilanhallinta, kontaminaatiovaara, pakkaaminen, työskentelytavat)
- Erityisosaamista vaativat tuotteet ja ainesosat (esim. elintarvikeparanteet, uuselintarvikkeet, ravitsemuksellinen täydentäminen, ravintolisät, erityisille ryhmille tarkoitetut elintarvikkeet)
- Elintarvikkeiden ja kontaktimateriaalien valmistaminen riski- ja erityisryhmille (esim. päiväkotii-käiset lapset, pitkäaikaissairaat, vanhukset, allergikot ja muut erityisryhmät)
- Elintarvikkeesta annettavat tiedot (esim. puutteelliset ja virheelliset tiedot sekä harhaanjohtaminen).

Edellä mainitun kaltaiset, yleisessä tiedossa olevat tekijät voidaan valita sellaisiksi kriteereiksi, joiden perusteella arvioidaan toiminnan vaaran suuruutta ja jotka toimivat yhtenä riskiluokituksen perustana. Tällä periaatteella elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminta voidaan sijoittaa eri kategoriioihin sen perusteella, millaisia toimintoja harjoitetaan ja millaisia elintarvikkeita käsitellään.

Terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan valvontakohteiden tarkastustiheyttä määritettäessä on otettu huomioon toimialakohtaisessa valtakunnallisessa valvontaohjelmassa valvontakohdetyypille määritelty riskiluokka ja tarkastustiheys.

Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella on määritetty alustava tarkastustiheys. Tämä tarkastustiheys on lähtökohtana valvontasuunnitelmaa laadittaessa, mikäli kohteelle ei vielä ole tehty kohdekohtaista riskinarviointia. Valvontayksikkö tekee riskinarviota ja arvioi alueellaan riskejä kohdekohtaisesti. Kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella valvontakohteen suunnitelman mukaista tarkastustiheyttä voidaan tarvittaessa lisätä tai vähentää. Riskinarviointi perustuu toiminnasta ja tiloista mahdollisesti aiheutuviin terveyshaittoihin sekä toiminnan valvontahistoriaan sekä omavalvonnan toimivuuteen.

Valvonnan tasavertaisuutta ohjataan yhteisin säännöllisen epäsäännöllisin tehtävät yhteisvalvontakäynnein, käymällä toimistopalaverissa läpi päivitetyt keskusviraston tarkastus- ja riskiluokitusohjeet, keskusteluin sekä käytössä olevan laatukäsikirjalla.

Ajoittain resurssit tai valvontakohteen tilanne estää suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen suunnitelmavuotena. Mikäli kuluvalle vuodelle suunniteltua valvontaa kohteeseen ei voida tehdä, valvontakohde siirtyy seuraavan vuoden valvontasuunnitelmaan. Tämä koskee etenkin tsl- ja tupakkalain mukaisten tarkastusten kohdekohtaista suunnitelmaa, jossa on eritelty valvontakohteet, jotka on suunniteltu tarkastettavan ko. vuonna.

### 2.3. Ohjelmakauden 2020- 2024 valtakunnalliset tavoitteet ja teemat

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen teema valvontaohjelma vuosille 2020–2024 on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Tätä edistetään toteuttamalla:

- arviointi- ja ohjauskäyntejä
- viranomaisyhteistyö
- yhteistyö toimijoiden kanssa
- varautuminen

Elintarvikevalvonta

Liitteessä 1 on kuvattu Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021-2024  
Osa 2: Toimenpiteet päämäärien saavuttamiseksi – valvonnan painopisteet: päivitykset vuodelle 2023

### Terveydensuojeluvalvonta 2023-2024

Valviran valvontaohjelman päivitys vuosille 2023-2024 (30.8.2022) koostuu pienistä tarkennuksista ja selvennyksistä.

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelujen valvontaa ohjaavat painopistealueet on esitetty liitteessä 1.

#### 2.4. Tarkastussuunnitelmat ja tarkastusten sisältö

Tarkastussuunnitelma tehdään vuositasona. Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä. Eri lakien mukaisia valvontatoimia pyritään suorittamaan samalla valvontakäynnillä.

Tarkastuksilla käytetään valtakunnallisia Vati-ohjelmaan laadittuja tarkastuslistoja, kohteeseen soveltuvien osien.

Tarkastuksilla valvotaan toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Jos tarkastuksessa havaitaan seikkoja, jotka eivät täytä lainsäädännön vaatimuksia, viranomaisen antaa toimijalle ohjeita ja kehoituksia epäkohtien poistamiseksi. Uusintatarkastuksia suoritetaan aiemmin todettujen epäkohtien korjaamisen valvomiseksi. Tarvittaessa viranomaisen ryhtyy hallinnollisiin pakkokeinoihin epäkohtien korjaamiseksi.

Tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka toimitetaan tiedoksi tarkastuskohteeseen ja mahdollisille muille asianosaisille. Tarkastuskertomus voidaan tarvittaessa lähettää tiedoksi myös muille viranomaisille.

##### 2.4.1. Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvontakohteisiin voidaan tehdä tarkastuksia sekä etukäteen ilmoittaen että ilman ennakkovaroitusta. Tarkastukset pyritään tekemään silloin, kun valvontakohteessa on toimintaa, mutta joissain tapauksissa tarkastus voidaan toteuttaa myös muulloin, esimerkiksi aamulla ennen toiminnan aloittamista.

Tarkastus voi kohdistua elintarvikevalvontakohteen tiloihin, laitteisiin, välineisiin, henkilöstön ammattitaidon selvittämiseen, työohjeisiin, työskentelytapoihin, omavalvontanäytteiden tuloksiin, jäljitettävyyteen, elintarvikkeiden koostumukseen, pakkausmerkintöihin ja -materiaaleihin tai mittalaitteiden rekisteröimien arvojen lukemiseen ja todentaminen viranomaisen omien laitteiden avulla. Tarkastuskäynnillä voidaan myös arvioida omavalvontasuunnitelman riittävyttä ja toteuttamista, onko toteuttaminen tehokasta ja ovatko toteutetut omavalvonnan toimenpiteet sopivia tavoitteen saavuttamiseksi. Tarkastus sisältää yleensä myös mahdollisten aiemmin todettujen epäkohtien korjaamisen seuranta. Tarkastus voi sisältää näytteenottoa ja mittauksia tai ne voidaan suorittaa erillisenä valvontatoimenpiteenä.

Elintarvikevalvontakohteen, jossa on hyvä omavalvonnan taso, henkilökunnalla on hyvä asiantuntemus, tilat, laitteet ja olosuhteet ovat elintarvikelain mukaiset ja kohteessa noudatetaan valvontaviranomaisen antamia ohjeita, tarkastustiheys, tarkastusten lukumäärä ja myös tarkastusaika ovat taulukossa esitettyjen vaihteluvälien alarajalla. Tarkastukset, jotka kohteeseen tehdään tarkastuksen yhteydessä havaittujen epäkohtien korjaamisen valvomiseksi (ns. jälkivalvonta), eivät sisälly tarkastustaulukkoon vaan ne ovat suunnitelmanmukaisia lisätarkastuksia. Myös näistä tarkastuksista peritään maksu.

Mikäli tarkastuksen yhteydessä tarkastaja havaitsee omavalvontasuunnitelmassa tai sen toteuttamisessa puutteita, valvontaviranomainen voi ottaa suunnitelmaan kuulumattomia näytteitä omavalvontasuunnitelman toimivuuden valvomiseksi ja varmistamiseksi. Näytteenotokustannukset laskutetaan toimijalta hyväksytyin maksutaksan mukaan ja analyysikustannukset laskutetaan laboratorion toimesta suoraan toiminnanharjoittajalta.

Kohdekohtainen elintarvikevalvontasuunnitelman on esitetty liitteessä 2. Liitteessä on esitetty myös Ruokaviraston elintarvikelain mukaisten valvontakohteiden riskiluokat, tarkastustiheys ja ohjeellinen tarkastukseen käytettävä aika.

Ympäristöterveyspalveluiden on mahdollista käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita valvonnassa.

#### 2.4.1.1. Eläinperäisiä elintarvikkeita vievien laitosten valvonta

Eläinperäisiä elintarvikkeita vievien laitosten valvonnassa tulee ottaa huomioon, että jos sovelletaan yhteisön tai jonkin sen jäsenvaltion ja kolmannen maan välillä tehdyn kahdenvälisen sopimuksen määräyksiä, yhteisöstä tai kyseisestä jäsenvaltiosta kyseiseen kolmanteen maahan vietävien elintarvikkeiden on oltava näiden määräysten mukaisia.

Vientierien tarkastuksissa ja vientitodistusten myöntämisessä sekä niihin liittyvässä kirjanpidossa noudatetaan kulloinkin voimassaolevaa Ruokaviraston ohjeistusta.

#### 2.4.3. Terveysuojelu

*Terveysuojelulain* mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko valvottavasta toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö kohteessa sellaisia tekijöitä tai olosuhteita, joista terveyshaitta voi aiheutua sekä antaa haitan estämiseksi tai tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet ja määräykset. Tarkastus on pääasiassa aistinvaraista tarkastelua ja arviointia. Tarvittaessa tehdään mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimustarpeen selvittämiseksi. Tarkastukset tehdään pääsääntöisesti toiminnanharjoittajan kanssa ennalta sovittuna aikana.

Useimmat *terveysuojelulain* mukaiset valvonnan kohteet ovat joko luvan- tai ilmoituksenvaraisia. Kohteet hyväksytään *terveysuojelulain* 18 §:n lupahakemusprosessin mukaisesti tai annetaan 13 §:n ilmoitusmenettelyn mukainen todistus. Tämän jälkeen kohde tulee suunnitelmallisen ja säännöllisen valvonnan kohteeksi. Terveysuojeluviranomainen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta ja kirjaa valvontakohteen tiedot tietojärjestelmään. Todistuksen antamisen yhteydessä voidaan antaa toiminnanharjoittajalle ohjausta ja neuvontaa. Kohteen säännöllisen valvonnan arvioitu tarkastustiheys on suositeltavaa kertoa toiminnanharjoittajalle todistuksen antamisen yhteydessä ja samalla on hyvä todeta myös ensimmäisen suunnitellun säännöl-

lisen tarkastuksen arvioitu ajankohta. Ilmoituksen käsittelyn yhteydessä arvioidaan mahdollisia terveyshaittoja. Niiden perusteella voi syntyä tarve antaa määräyksiä jo ennen toiminnan alkamista.

Valvontakohteeseen voi kohdistua useampien ympäristöterveydenhuollon lakien mukaista valvontaa. Tarkastus voi sisältää useamman lain mukaista valvontaa. Tarkastuksen keskimääräisistä tarkastustiheyksistä Valvira on antanut ohjeita valtakunnallisessa valvontaohjelmassa. Tarkastuksen sisältö noudattaa Valviran laatimaa terveydensuojelun valvontaohjeistoa.

Terveydensuojelulain mukaiset tarkastukset kohdetyypeittäin on esitetty liitteen 3 taulukossa.

#### Radonvalvonta

Säteilylain (SäL 859/2018) mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo talousveden radioaktiivisuuden sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen sisäilman radonpitoisuuden viitearvojen noudattamista. Lisäksi kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo säteilylain 146 §:ssä tarkoitettua selvitysvelvollisuutta talousvettä toimittavan laitoksen ja muiden oleskelutilojen osalta. Säteilylain muutoksen yhteydessä asunnon ja muun oleskelutilan radonpitoisuuden viitearvoksi asetettiin 300 Bq/m<sup>3</sup> (STMa 1044/2018). Vastaavasti uuden rakennuksen suunnittelun ja toteutuksen viitearvo on 200 Bq/m<sup>3</sup>. Säteilylaki (156 §) velvoittaa selvittämään eräiden muiden oleskelutilojen radonpitoisuudet. Muussa oleskelutilassa henkilömäärä on yleensä tilojen kokoon nähden asuntoja suurempi ja niissä oleskelee muitakin kuin työntekijöitä. Erityisesti lasten osalta altistumisen rajoittaminen on tärkeää, koska säteilyannos kertyy elimistöön koko eliniän ajan. Terveydensuojelulain mukaisia suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevia muita oleskelutiloja ovat mm. koulut, päiväkodit, tehostetun palveluasumisen yksiköt ja vastaanottokeskukset. Säteilylain 156 §:n mukainen selvitysvelvollisuus koskee tiloja, jotka sijaitsevat säteilylain 155 §:n 1 mom. 1–3 kohdassa tarkoitettussa paikassa. Näiden toiminnanharjoittajien on tarkastuksen yhteydessä annettava selvitys sisäilman radonpitoisuudesta. Säteilylain 156 §:n 2 momentissa on myös selvennetty tilanteita, joissa selvitystä ei tarvitse tehdä.

Säteilyturvakeskus toimii talousveden radioaktiivisuuden valvonnassa asiantuntijatahona, joka tarvittaessa neuvoo kunnan terveydensuojeluviranomaista. Jos radonin aktiivisuuspitoisuus poikkeaa talousvesiasetuksessa säädetystä, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on viivytyksettä ilmoitettava poikkeamasta STUK:lle talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annetun sosiaalija terveysministeriön asetuksen mukaan (1352/2015, 19 § 2 mom.) (jäljempänä talousvesiasetus). Tapauksissa, joissa talousveden radonpitoisuus on laatuvaioitetta (alle 300 Bq/l) suurempi, mutta laatuvaatimusta (1 000 Bq/l) pienempi, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on harkittava korjaavien toimenpiteiden tarpeellisuutta riskinarvioinnin perusteella. Terveydensuojeluviranomainen voi tarvittaessa olla yhteydessä Säteilyturvakeskukseen, joka auttaa riskinarvioinnissa. Jos talousveden radonpitoisuuden laatuvaatimuksen enimmäisarvo (1000 Bq/l) tai viitteellinen vuosiannos (0,10 mSv) ylittyy, korjaavat toimenpiteet ovat säteilyturvallisuuksista aina välttämättömiä.

Pienten talousvettä toimittavien laitosten valvonnassa (STMa 401/2001) on otettava huomioon, että radonin enimmäispitoisuus on laatusuositus. Suomessa on laadittu Kansallinen toimintasuunnitelma radonista aiheutuvien riskien ehkäisemiseksi. Suunnitelmassa asetetaan pitkän aikavälin tavoitteet ja keinot, joiden avulla radonista aiheutuvaa keuhkosityöpärisä Suomessa voidaan pienentää.

#### 2.4.4. Tupakkavalvonta

*Tupakkalain (549/2016) 8§:n* mukaan kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi. Lisäksi kunnan tehtäviin kuuluu alueellaan valvoa:

- 1) tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiinesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
- 2) tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
- 3) tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Valvontakäynnin tavoitteena on tarkastaa kohteen toiminnan ja tilojen lain mukaisuus. Tarkastukset kohdistuvat kohteesta riippuen tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen.

Tarkastuksilla käytetään Valviran laatimia tarkastusohjeita ja -lomakkeita. Tarkastusohjeiden perusteella on laadittu valtakunnallisesti tarkastuslomakkeet, jotka täytetään Vati-tietojärjestelmässä. Ohjeet ja lomakkeet löytyvät Valviran ympäristöterveydenhuollon ekstranetistä. Tarkastuskäynnillä käytetään ensisijaisesti aistihavaintoihin perustuvaa arviointia. Tarvittaessa tarkastus sisältää näytteenottoa ja mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai tarjottavien palveluiden määrystenmukaisuuden arvioimiseksi. Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus, joka toimitetaan asianosaisille.

Valvontakohteessa voi olla useampien ympäristöterveydenhuollon lakien mukaista toimintaa ja tarkastus voi sisältää useamman lain mukaista valvontaa. Tarkastuksen sisällöstä ja keskimääräisistä tarkastustiheyksistä Valvira on antanut ohjeita valtakunnallisessa *tupakkalain* valvontaohjelmassa. Nämä ohjeet on huomioitu suunnitelmassa.

Lisäksi asuntoyhteisö voi hakea kunnalta *tupakkalain* (549/2016) mukaista tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Hakemuksessa tarkoitettujen tilojen kaikkia haltijoita on kuultava ennen hakemuksen tekemistä.

Asunnontarkastukseen, joka liittyy *tupakkalain* (549/2016), luku 10 mukaisiin tupakointikieltoihin ja -rajoituksiin, sovelletaan *terveydensuojelulain* (763/1994) 46 §:ä. *Tupakkalain* mukaiset tarkastukset ja niihin käytettävä aika on esitetty liitteen 4 taulukossa.

#### 2.4.5. Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta

Kunnan tulee valvoa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä. *Läkelain* mukaista nikotiinivalmisteiden myyntiä valvotaan elintarvikevalvonnan ja/tai *tupakkalain* tarkastusten yhteydessä ja tarkastuksesta laaditaan asiakkaalle toimitettava tarkastuskertomus tai lääkelainmukainen valvonta raportoidaan tarkastuksesta muutoinkin annettavassa tarkastuskertomuksessa.

#### 2.5. Näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma

Viranomaisnäytteistä valvontakohteet maksavat näytteenoton ja laboratorion laskuttamat tutkimuskustannukset. Näitä ovat valvontasuunnitelman liitteenä olevien näytteiden ja tutkimusten lisäksi mm. omavalvonnan varmistamiseksi otettavat muut näytteet, vesilaitosten verkostovesinäytteet, uimahallien puhtaus- ja allasvesinäytteet, uimarantojen ja avantouintipaikkojen vesinäytteet, yksityisten kaivojen vesinäytteet, terveydensuojelulain nojalla valvottavista huoneistoista sekä asumisterveyteen liittyvät materiaali- ja sisäilmanäytteet ja tupakkavalvonnan ilmanäytteet savuttomien

tilojen savuttomuuden varmistamiseksi. Laboratorio laskuttaa tutkimuskustannukset suoraan toiminnanharjoittajalta.

Tervon ympäristöterveysviranhaltija ottaa tarvittaessa näytteitä, elintarvikkeita koskevissa valitus-tapauksissa, ruokamyrkytys- ja vesiepidemiaepäilyjen selvittämisessä tai epäiltäessä niiden aiheuttavan terveysvaaraa. Viranomaisen maksamat näytteet ottaa viranomaiselle virkasuhteessa oleva viranhaltija.

### 2.5.1. Elintarvikevalvonnan näytteet

Viranomaisnäytteenoton tarkoituksena on todentaa mikrobikriteeriasetuksen vaatimustenmukaisuuden täyttymistä tai todentaa toimijan omavalvontajärjestelmän toimivuutta. Elintarvikkeista tai niiden kanssa kosketuksissa olevista pinnoista ja materiaaleista otetaan viranomaisnäytteitä pistokoeluontoisesti oheisen näytteenottosuunnitelman (liite 5, taulukko 1) mukaan. Näytteenottokohteita, näytteiden määriä, näytteenottotiheyttä ja näytteistä tehtäviä tutkimuksia suunniteltaessa on otettu huomioon omavalvonnan toimivuus valvontakohteessa. Toiminnanharjoittajan edellytetään toteuttavan omavalvontasuunnitelmassa esitettyä näytteenottosuunnitelmaa ja varmistavan, että omavalvontanäytteenottosuunnitelma täyttää mikrobikriteeriasetuksessa asetetut vaatimukset.

Valvonnassa hyödynnetään:

- Komission asetus (EY) No 2073/2005 elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista ja sen muutoksiin (mikrobikriteeriasetus).
- Elintarvikkeiden mikrobiologiset vaatimukset komission asetuksen (EY) No 2073/2005 soveltaminen sekä yleisiä ohjeita elintarvikkeiden mikrobiologisista tutkimuksista - Ohje elintarvikealan toimijoille
- Valvontaviranomaisille on lisäksi erillinen ohje, jossa käsitellään erityisesti valvontasetuksen (EY) No 2017/625 ja mikrobikriteeriasetuksen suhdetta toisiinsa (Ruokaviraston ohje Elintarvikkeiden mikrobiologinen näytteenotto ja analyysit, ohje elintarvikevalvontaviranomaisille).

Suunnitelman liitteen 5 (taulukko 1) mukaiset näytteet ja mahdolliset uusintanäytteet maksaa toiminnanharjoittaja. Valvontakohteen maksamien näytteiden ottamisesta valvontaviranomainen laskuttaa ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukaisesti ja laboratorio laskuttaa tutkimuskustannukset suoraan toiminnanharjoittajalta.

Elintarvikevalvontaan liittyvää muuta näytteenottoa suoritetaan valvontaprojektien yhteydessä sekä Ruokaviraston toimeksiantoina (liite 5, taulukko 2). Näistä näytteistä ei tule kustannuksia toiminnanharjoittajalle.

### 2.5.2. *Terveydensuojelulain* mukaisista valvontakohteista otettavat näytteet ja niistä tehtävät analyysit

*Terveydensuojelulain* mukaista valvontaa tuetaan ja tehostetaan viranomaisnäytteenotolla. Suunnitelmallinen näytteenotto kohdistetaan pääosin vesilaitoksiin ja -osuuskuntiin, uimahallien ja altaiden allasvesiin, EU-rantojen sekä yleisten uimarantojen uimarantavesiin ja yleisten talviuintipaikkojen uimavesiin.

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelujen valvonta-alueella vesilaitokset, uimahallien ja altaiden ylläpitäjät sekä uimarantojen ja talviuintipaikkojen ylläpitäjät ovat voineet valita viranomaisnäytteenoton osalta sen toteuttajan.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen varmistaa, että näytteenottaja tuntee säädetyt näytteiden ottoon liittyvät yleiset periaatteet. Näytteenottajan pätevyyden arvioinnissa on käytettävä näytteenottajan koulutukselle asetettuja tavoitteita, jotka on lueteltu standardissa SFS-ISO 5667-5.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen vastaa viranomaisnäytteiden ottamisesta ja näytteenoton luotettavuudesta. Näytteenottajalla on oltava koulutus näytteen ottamiseen ennen kuin hän voi toimia itsenäisenä näytteenottajana. Koulutus voi olla esim. allas- tai talousvesi -pätevyysalueen ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointi. Jos näytteenottajalla ei ole em. sertifiointia, esimerkiksi kunnan terveydensuojeluviranomainen voi arvioida näytteenottajan pätevyyttä ja mahdollista koulutustarvetta. Näytteenottajan pätevyyden arvioinnissa käytetään näytteenottajan koulutukselle asetettuja tavoitteita, joista on kerrottu standardissa SFS-ISO 5667-5. Pätevän näytteenottajan pitää ylläpitää taitojaan kouluttautumalla säännöllisesti ja dokumentoida kouluttautumisensa. Alla esitetään tiivistetysti minimivaatimustaso, jonka haltija on pätevä ottamaan näytteitä talousvedestä. Standardia SFS-ISO 5667-5 ei ole tarpeen hankkia.

Näytteenottaja on pätevä ottamaan talousvesinäytteitä, kun hänellä on tietämys ja osaaminen seuraavista asioista:

- vedenhankinnasta, vedenkäsittelystä ja vedenjakeluverkostoista
- vesikemiasta ja -mikrobiologiasta
- talousveden laadun haavoittuvuudesta ja saastumisesta suolistoperäisillä mikrobeilla
- talousvesinäytteen laatuun vaikuttavien työtapojen hygieniasta
- edustavan näytteen ottamisesta aistinvaraista, kemiallista, mikrobiologista tai radioaktiivisuuden tutkimista varten
- tulosten lukemisesta jatkuvatoimisesta mittarista
- työturvallisuuden vaikuttavista tekijöistä

Hyvä näytteenottaja pystyy myös:

- valitsemaan edustavan näytteenottoaikan näytteenoton tavoitteiden mukaisesti (talousvesiasetuksen liite II, taulukko I)
- arvioimaan ja kirjaamaan näytteenottolomakkeeseen talousveden laatua selittäviä havaintoja, jotka voivat liittyä esim. aistinvaraisiin havaintoihin, ympäristöön tai näytteenottoon
- ottamaan, kestäväimään ja säilyttämään näytteet niin, ettei näytteenottotapahtuma tai kuljettaminen muuta veden laatua ennen määrittystä

Ylläpitäjän tai palveluntarjoajan edustajat ovat voineet ottaa viranomaisnäytteen, mikäli he ovat ilmoittaneet terveydensuojeluviranomaiselle näytteenottajan ja varahenkilön sekä toimittanut kopion voimassa olevasta vesihygienian osaamistodistuksesta ja viranomainen varmistaa, että näytteenottaja tuntee säädetyt näytteiden ottoon liittyvät yleiset periaatteet. Muussa tapauksessa näytteenotto tapahtuu viranomaisen osalta ostopalveluna Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy:n toimesta. Vesilaitokset ovat tehneet keskinäisiä sopimuksia näytteenotosta.

Tulevaisuudessa vesilaitosten oman käyttötarkkailun merkitystä tullaan korostamaan, jolloin viranomaisnäytteenotto tukee valvontaa sekä laitoksen toimintaa. Vesilaitokset toteuttavat laitoskohtaista näytteenottosuunnitelmaa, joka on osa valvontatutkimusohjelmaa.

EU-rannoilta otetaan vuosittain neljä näytettä, joista tutkitaan *E.coli* sekä enterokokit. Näiden lisäksi tehdään havaintoja sinilevän esiintymisestä sekä mahdollisista jätteistä ja öljyistä.

Uimahallien ja -altaiden osalta toteutetaan laitoskohtaista näytteenottosuunnitelmaa.

Yleisistä saunoista otetaan tarvittaessa pintapuhtausnäytteitä yleisen hygienian sekä puhtaanapidon valvomiseksi.

Valvonnassa huomioidaan aina voimassa oleva lainsäädäntö, kuten *sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015)* sekä allas- ja talousvesiasetus.

### 2.5.3. Muut kohteet

Nikotiinikorvausvalmisteiden myynnin valvonnassa ei käytetä näytteenottoa valvontakeinona. *Tupakkalain* valvonnassa käytetään pääsääntöisesti aistinvaraista arviota. Mikäli aistinvarainen arviointi katsotaan riittämättömäksi, tai tarkemmat tutkimukset ovat erimielisyyden selvittämiseksi tarpeellista, selvityksessä käytetään ensisijaisesti merkkiainetutkimusta. Epäselvissä tilanteissa tai riittatapaussissa voidaan ottaa ilmanäytteitä tai käyttää passiivikeräintä.

### 2.5.4. Valtakunnalliset näytteenotto- ja valvontaohjelmat

Valtakunnallisten valvontaohjelmien mukaiset näytteet otetaan kunnan toimesta, mutta laboratorio- ja kustannuksista vastaa asianomainen keskusviranomaisena. Tällaisia valvontaohjelmia ovat esimerkiksi vierasainevalvontaohjelma (näytteenotto eläintiloilla ja laitoksissa) ja torjunta-ainejäämätutkimukset. Lisäksi eläintiloilla otetaan näytteitä kansallisen salmonellavalvontaohjelman mukaisesti.

### 2.5.5. Laboratoriot

Näytteet tutkitaan akkreditoituissa Ruokaviraston hyväksymissä laboratorioissa. Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluiden valvonta-alueella käytetään pääsääntöisesti Savo-Karjalan ympäristötutkimus Oy:n laboratoriota Kuopiossa ja joissakin tutkimuksissa tämän alihankintana teettämiä tutkimuksia niissä laboratorioissa, joissa kyseiset tutkimusmenetelmät ovat akkreditoituja. Virkaajan ulkopuolella toteuttava palvelu häiriö- ja poikkeustilanteissa on Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluiden käytettävissä koska kunnat ovat yhtiön asiakkaita. Laboratorion kotisivuilla [https://ymparistotutkimus.fi/fi\\_FI/yhteystiedot](https://ymparistotutkimus.fi/fi_FI/yhteystiedot) löytyy yhteystiedot, jos syntyy tarve normaalin työajan ulkopuoliseen palveluun.

Vesinäytteet  
Elintarvike-, sisäilma- ja  
rakennusmateriaalinäytteet

Savo-Karjalan ympäristötutkimus Oy  
Yrittäjätie 24  
70150 Kuopio  
puh. 017-2647 207

Kasvinsuojeluainejäämät

Tullilaboratorio  
PL 53 (Tekniikantie 13)  
02150 ESPOO



	puh. 09-6141
Yersinia- tutkimukset	Kokemäen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry, laboratorio PL 265 (Hatanpäänkatu 3 B) 33101 TAMPERE puh. 03-246 1111 info@kvvy.fi
Elintarvikkeiden norovirus	Helsingin yliopisto Elintarvike- ja ympäristöhygienian laitos PL 66 (Agnes Sjöberginkatu 2) 00014 HELSINGIN YLIOPISTO puh. 09-1911
Raakamaidon mikrobilääkejäämä- tutkimus	Savo-Karjalan ympäristötutkimus Oy Yrittäjätie 24 70150 Kuopio puh. 017-2647 207
Tupakkalain mukaiset näytteet	Työterveyslaitos Tutkimuskeskus Neulanan, Neulaniementie 4, 70210 Kuopio Postiosoite: PL 93, 70701 Kuopio Puhelin: 030 4741

## 2.6. Hallinnolliset pakkokeinot ja rangaistusseuraamukset

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään valvonnassa silloin, kun toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin määräysten täyttämiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet toimijan velvoittamiseksi noudattamaan määräyksiä ole riittäviä.

### 2.6.1. Elintarvikevalvonta

Hallinnollisia pakkokeinoja koskevat säännökset ovat *elintarvikelain (297/2021)* 9 luvussa. *Elintarvikelaki* mahdollistaa pakkokeinojen käytön elintarvikevalvonnassa silloin, kun toiminnanharjoittaja ei toistuvista kehotuksesta huolimatta ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten täyttämiseksi. Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen. Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluiden hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä päättää Tervon kunnan ympäristöterveyslautakunta. Kuitenkin kiireellisissä tapauksissa valvontaviranomainen on oikeutettu antamaan määräyksiä epäkohdan poistamiseksi, asettamaan kieltoja sekä tekemään haltuunottoa koskevan päätöksen. Elintarvikealan toimija vastaa niistä kustannuksista, jotka toimijalle aiheutuvat viranomaisen pakkokeinopäätöksistä. Pakkokeinotapauksissa noudatetaan Ruokaviraston ohjetta *Opas elintarvikelain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä elintarvikevalvonnassa*.

### 2.6.3 Terveydensuojelulain mukainen valvonta

Terveydensuojeluviranomaisella on oikeus antaa yksittäisiä kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi. Lisäksi viranhaltijat voivat antaa yleisiä määräyksiä terveyshaitan ehkäisemiseksi ja terveydellisten olojen valvomiseksi.

Ympäristöterveyslautakunta voi terveydensuojeluviranomaisena tehostaa terveydensuojelulain nojalla antamaansa kieltä tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai että toiminta keskeytetään tai kielletään.

### 2.6.4 Tupakkavalvonta

*Tupakkalain (549/2016) 96 §:n* mukaan, jos kunta valvontatehtävässään havaitsee alueellaan tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaista toimintaa, kunta voi kieltää säännösten vastaisen toiminnan.

Tupakkalain 97 §:n mukaan kunta voi peruuttaa 44 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan vähintään viikon ja enintään kuuden kuukauden määräajaksi, jos vähittäismyyntiluvan haltija kunnan tai muun valvontaviranomaisen kirjallisesta varoituksesta taikka rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta syyllistyy 1 momentin mukaisiin lain vastaisiin toimiin.

Kunta voi peruuttaa vähittäismyyntiluvan pysyvästi, jos vähittäismyyntiluvan haltija luvan määräaikaisesta peruuttamisesta huolimatta jatkaa tai uudistaa 97 § 1 momentissa tarkoitettua lainvastaista toimintaa eikä tekoa ole pidettävä vähäisenä.

*Tupakkalain* mukaiset pakkokeinot vaativat lautakuntakäsittelyn. Kunnan antama kieltä, uhkasakko ja teettämishuuto ovat tupakkalain nojalla mahdollisia toimenpiteitä, ellei lainvastaista toimintaa oikaista vapaaehtoisin voimin. Kunnan tulee tupakkalain nojalla kieltää säännösten vastainen menettely sekä asettaa määräaika, jonka kuluessa tällainen toiminta on lopetettava.

Kunta voi tupakkalain (549/2016) 105 §:n mukaan asettaa voimassa olevan lain säännösten perusteella antamansa kiellon tai määräyksen tehosteeksi uhkasakon tai uhan, että asetetun määräajan jälkeen tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Kunnan 107 §:ssä tarkoitetussa asiassa asettaman uhkasakon tuomitsee ja teettämishuuton täytäntöönpanosta päättää uhkasakon tai teettämishuuton asettajan hakemuksesta markkinaoikeus. Muutoksenhausta tällaiseen uhkasakkoon ja teettämishuutoon säädetään 107 §:ssä.

Muilta osin uhkasakosta ja teettämishuutosta säädetään *uhkasakkolaissa (1113/1990)*.

Työsuojeluviranomaisten, kunnan ja tarvittaessa poliisin on ilmoitettava *alkoholilain (1143/1994)* mukaiselle lupaviranomaiselle tupakointitilaa koskevien säännösten rikkomisesta ja rakennusvalvontaviranomaiselle tupakointitilan rakentamista, kunnossapitoa tai korjaus- ja muutostyötä koskevien säännösten ja määräysten rikkomisesta.

Alkoholilain mukaisen lupaviranomaisen on ilmoitettava työsuojeluviranomaiselle ja kunnalle havaitsemastaan tupakointitilaa ja ulkona tapahtuvaa tupakointia koskevien säännösten rikkomisesta. Työsuojeluviranomaisen ja kunnan valvontaviranomaisen on ilmoitettava toisilleen edellä tarkoitettujen säännösten ja määräysten rikkomisesta.

Jos valvontahenkilöstö havaitsee todennäköisesti usean kunnan tai läänin alueelle ulottuvaa tai laajemmin toteutettua mainonta- tai myyninedistämistoimia tai tupakkalain vastaisen tuotteen myyntiä, havainnoista ilmoitetaan Valviralle mahdollisimman pian.

#### 2.6.5 Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta

Jos tarkastuksessa tai muutoin havaitaan tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaista toimintaa, kunnan tulee kieltää toiminta sekä asettaa määräaika, jonka kuluessa toiminta on saatettava säädösten mukaiseksi. Jos toimintaa ei ole korjattu määräajassa, tai jos kiellossa mainittua säännösten vastaista menettelyä on jatkettu, tai jos se on uudistettu asetetun määräajan jälkeen, Tervon kunnan ympäristöterveyslautakunta voi peruuttaa nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvan määräajaksi tai kokonaan sekä ilmoittaa päätöksestä Fimeaan.

### 3. VARAUTUMINEN

Vuoden 2012 aikana laadittiin Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluita koskeva valmiussuunnitelma, jossa on toimintaohjeet veden, elintarvikkeiden, kemikaalien, zoonosien ja säteilyn aiheuttamissa vaara- ja uhkatilanteissa. Valmiussuunnitelmassa on esitetty epidemiaselvitystyöryhmä ja sen toiminta sekä tiedottaminen ja kriisiviestintä. Suunnitelmasta on sekä sähköinen että paperiversio ympäristöterveystarkastajien toimipisteissä. Valmiussuunnitelmaa päivitetään, joka toinen vuosi, viimeisin päivitys joulukuun 2021.

#### 3.1 Elintarvikkeisiin liittyvät terveysvaaratilanteet

Terveysvaaralla tarkoitetaan mitä tahansa biologista, kemiallista tai fysikaalista tekijää tai tilaa, joka saattaa vaarantaa elintarvikkeen turvallisuuden. Kunta voi saada tiedon terveydelle vaarallisesta elintarvikkeesta mm. oman alueensa viranomais- tai omavalvonnan tutkimustuloksista, kuluttajayms. valituksista ja Ruokaviraston tiedotteista.

Mahdolliset valitusten perusteella tehtävät tarkastukset ja näytteenotot eivät sisälly edellä kuvattuihin säännöllisiin tarkastuksiin. Näissä ja muissa terveysvaaratilanteissa toimitaan tilanteen vaatimalla tavalla tehostaen tarkastuksia ja näytteenottoa tarvittavissa kohteissa.

Eriytilannesuunnitelmassa on toimintaohjeet ruokamyrkytyksiä ja muita elintarvikkevälitteisiä erityistilanteita varten.

Mikäli toimija ei noudata takaisinvetovelvoitettaan, Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelut ryhtyy toimenpiteisiin terveydelle vaarallisten erien poistamiseksi markkinoilta. Hallinnolliset pakkokeinot on kuvattu alla. Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelut kirjaa terveysvaaratilanteet sekä niiden johdosta tehdyt selvitykset ja toimenpiteet.

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelut ilmoittaa AVI:lle sekä Ruokavirastolle todetuista terveysvaaroista sekä tarvittaessa sellaisista valvonnassa esille tulleista seikoista, joilla voi olla vaikutusta elintarvikkeiden turvallisuuteen (elintarvikelaki 57 §).

Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintarvikkehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen. Valvonta-alueella pakkokeinojen käytöstä päättää Tervon kunnan ympäristöterveyslautakunta.

##### 3.1.1 Ruokamyrkytysepidemioiden selvittäminen

Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluiden valvonta-alueelle on perustettu epidemiaselvitystyöryhmä. Yhteistoiminta-alueella toimivat perusterveydenhuollon yksiköt (Kysteri ja Sisä-Savon thky.) sekä kuntien alueella toimivat vesilaitokset ovat nimenneet edustajansa epidemiaselvitystyöryhmään. *Valtioneuvoston Asetuksessa (1365/2011)* on säädetty selvitystyöryhmän kokoonpanosta. Ruokamyrkytysten ja muiden elintarvikkeista aiheutuvien vaaratilanteiden selvittämiseen on olemassa kirjallinen toimintaohje. Epidemiaselvitystyöryhmän kokoonpano päivitetään muun suunnitelman päivityksen yhteydessä, joka toinen vuosi. Työryhmä pyrkii kokoontumaan säännöllisesti vähintään kerran vuodessa.

Voimavarat keskitetään epidemian selvittämiseen ja muita tehtäviä, kuten rutiinitarkastuksia siirretään. Näytteenotto käynnistetään välittömästi tarvittavissa kohteissa. Ruokamyrkytys-epidemioiden selvittäminen tapahtuu pääsääntöisesti toimijan kustannuksella ja mahdollisesti yhteistyössä toimijan alueella olevan elintarvikevalvontaviranomaisen kanssa.

Ilppa -Ympäristöterveydenhuollon sähköinen ilmoituspalvelu saa uuden toiminnallisuuden vuonna 2023. Toiminnoksi lisätään mahdollisuus toimijalle ja kuluttajalle tehdä sairastumis- ja hättailmoitus (saha) elintarvikkeesta, talousvedestä tai uimavedestä. Toiminnan pilotointi on käynnistynyt loppuvuonna 2022 osassa Suomen ympäristöterveyden yksiköitä.

## 4. VIESTINTÄ

*Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999)* painottaa viranomaisen velvollisuutta tiedottaa toiminnastaan. Kunta tiedottaa valvontatoiminnastaan sekä ohjaa ja neuvoo paikallisia yrityksiä ja muita yhteistyötahoja lainsäädännössä annettujen vaatimusten noudattamisessa sekä elinympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden turvaamisessa. Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu, kohderyhmien opastus ja kouluttaminen sekä tiedottaminen eri keinoin ja eri tilanteissa.

### 4.1 Asiakaspalvelu

Ympäristöterveystarkastajat sekä ympäristöterveysjohtaja ovat tavattavissa erikseen sovittavana ajankohtana. Erillisiä toimistopäivystysaikoja ei ole, vähäisen tarpeen vuoksi. Viranhaltijoita voi tavoitella virka-aikoina puhelimitse sekä sähköpostin välityksellä. Puhelin- ja sähköpostiyhteydenottoihin pyritään reagoimaan viipymättä.

### 4.2 Tiedotus

Kohdekohtaisessa tiedottamisessa apuna käytetään kunnan omia internet-sivuja. Tiedottamisessa käytetään tilanteesta riippuen sähköpostia, kirjettä, puhelinta tai käymällä paikan päällä.

Ympäristöterveyslautakunnan kokouspöytäkirjat tullaan asettamaan nähtäville tarkastamisen jälkeen kunnan internet –sivuille.

Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluiden valvontatuloksista laaditaan yhteenveto, joka pyritään antamaan paikallisten tiedotusvälineiden käyttöön sekä julkaisemaan tulokset Tervon kunnan internet-sivuilla.

Eri viranomaisten ja asiantuntijatahojen tuottamaa kuluttajille ja toimijoille suunnattua materiaalia on jaossa ympäristöterveyspalveluiden toimistoissa Suonenjoella sekä Pielavedellä. Em. materiaalia on tarpeen mukaan jaettu valvontakohteisiin.

Mahdollisissa elintarvikevälitteisissä erityistilanteissa tiedottaminen on kuvattu valmiussuunnitelmassa. Esimerkiksi ruokamyrkytys- tai vesiepidemiat tiedotetaan tapauksesta riippuen paikallisradion, lehdistön ja internetin välityksellä. Tällöin viestinnästä vastaa ympäristöterveysjohtaja.

Terveydelle vaarallisten elintarvikkeiden takaisinvedoista ja niistä tiedottamisesta vastaa ensisijaisesti toimija kustannuksellaan. Tiedottamisen laajuudesta päätetään tapauskohtaisesti. Mikäli toimija ei noudata tiedotusvelvoitettaan, voi Ruokavirasto päättää tiedottamisesta valtakunnallisesti, kustannuksista vastaa toimija.

Sisäinen tiedotus hoidetaan yhteisellä sähköpostilla, henkilökohtaisilla työsähköposteilla ja puhelimitse. Terveysvalvonnan yhteiset toimistopalaverit pidetään säännöllisesti kerran kuukaudessa. Eläinlääkintähuollon henkilöstön toimistopalavereja pyritään pitämään 2-4 / vuosi, mahdollisuuksien mukaan koko henkilöstön kesken. Toimistopalavereita sekä muuta yhteydenpitoa ja tiedottamista varten on mahdollista hyödyntää mm sähköisiä järjestelmiä esim. Teams.

Viestinnän tarkoituksena on auttaa kansalaisia löytämään ne palvelut, joita ympäristöterveydenhuolto tarjoaa. Vastaavasti viranomainen voi viestiä nopeasti, oikea aikaisesti, joustavasti asiantietoa

asiantuntijana. Tietoa voidaan tarjota ennakoivasti, reaaliajassa tai koosteista tapahtuneista. Tiedon jakaminen luo toimintaan läpinäkyvyyttä ja parantaa sen tunnettavuutta.

## 5. HENKILÖSTÖ JA VALVONNAN VOIMAVARAT

Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluissa on neljä ympäristöterveystarkastajan virkaa. Ympäristöterveystarkastajina toimivat viranhaltijat täyttävät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa ((EY) N:o 882/2004, terveydensuojelulaissa (763/1994, § 7 mom. 3), laissa terveydensuojelulain muuttamisesta (1223/2002, § 7 mom. 1) sekä elintarvikelaissa (297/2021, § 32) määritellyt kelpoisuusvaatimukset. Eläinperäisiä tuotteita valmistavien laitosten valvontaa hoitaa valvontaeläinlääkäri.

Valvontahenkilöstön erikoistuminen on pyritty toteuttamaan resurssit ja valvonta-alueen tarpeet huomioiden. Kaikki tarkastajat suorittavat elintarvikevalvontaa aiemman maantieteellisen vastuunjaon mukaisesti. Tämän lisäksi asumisterveyteen sekä talous- ja uimavesien valvontaan liittyviin asioihin on nimetty vastuutarkastaja sekä hänelle sijainen. Osittaisen erikoistumisen vaikutuksia seurataan puolivuositain suoritettavalla seurannalla ja sisäisellä arvioinnilla. Tarvittaessa osittaiseen erikoistumiseen liittyviä muutoksia voidaan tehdä pikaisella aikataululla.

Ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitoon on normaalissa resurssitilanteessa käytettävissä ympäristöterveystarkastajien työpanos 880 htpv/vuosi, valvontaeläinlääkärien 308 htpv/vuosi ja ympäristöterveysjohtajan työpanos 220 htpv/vuosi, joka on kokonaan hallinnollista työtä.

### **Valvonnan resurssit** (luvut päivitetty 22.11.2021)

Vuonna 2022 elintarvikevalvonnan suunnitelmalliseen valvontaan kuluu 60 htpv. Tämä sisältää valvontaeläinlääkäriin (ja/tai ympäristöterveystarkastajien) suorittaman eläinperäisiä elintarvikkeita valmistavien laitosten valvonnan. Lisäksi terveydensuojelulain mukaiseen valvontaan kuluu 85 htpv. Tupakkalain mukaisen valvonnan osuus suunnitelmallisesta valvonnasta on puolestaan 7,2 htpv.

Ruokavirasto on antanut ohjeen Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi (10507/1), jonka mukaisesti alkutuotannon elintarvikevalvontaa toteutettiin vuonna 2019-2022 ja jatketaan suunnitelma mukaisesti 2023. Vuoden 2018 aikana tehdyn alkutuotantopaikkakartoituksen mukaan elintarvikevalvontaan kuuluvia alkutuotantopaikkoja yhteistoiminta-alueella on 550 kpl. Maidontuotantoon (tarkastustiheys 0,2) kohdistuvia alkutuotannon tarkastuksia tulisi toteuttaa n. 30 kpl vuosittain. Kasvien ja sienten tuotannossa valvonta painottuu sellaisenaan syötävien kasvien tuotantoon, johon liittyy erityisiä vaaroja. Kasvintuotannon elintarvikevalvonnan tarkastustiheys on 0,2-0,3 ja rekisterissä olevien kohteiden valvontaa tulee tehdä n. 60 tarkastusta vuosittain (24 htpv).

Valvontaeläinlääkäriin suorittaman suunnitelmallisen maidontuotantotilojen hygieniavalvonnan osuus on n. 12 htpv (sis. tarkastukseen ja raportointiin kuluvan ajan) vuonna 2023.

Suunnitelmallisiin tarkastuksiin tarvittava vähimmäisaika ja säännöllisen valvonnan piiriin kuuluvien kohteiden valvontaan kuuluva kokonaistyöpanostarve on esitetty taulukossa 1.



Taulukko 1. Suunnitelma säännöllisesti valvottavien kohteiden valvontatarpeen jakautumisesta valvottaville toimialoille

	Suunnitelmallinen valvonta/ htpv	Kokonaistyöpanostarve/ htpv
Elintarvikevalvonta	60	120
Terveysturvallisuuden valvonta	85	170
Tupakkavalvonta	7,2	14,4
Alkutuotanto	24	48
<b>Yhteensä</b>	<b>176,2</b>	<b>352,4</b>
Maidontuotantotilojen hygieniatar- kastukset	12	12
Eläinten terveyden valvonta	8,5	21,3
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	23	123
<b>Yhteensä</b>	<b>43,5</b>	<b>156,3</b>

Tarkastuksiin kuluvaan aikaan on laskettu tarkastukseen valmistautumiseen, tarkastukseen ja tarkastuskertomuksen kirjoittamiseen kuluva aika. Matka-ajat eivät sisälly tarkastusaikoihin, vaikka se tulisi ottaa huomioon resurssien suunnittelussa. Valvontatyön edellyttämiin siirtymiin arvioidaan kuluvan 50-60 htpv.

Valvontasuunnitelmassa tulee varata aikaa suunnitelman ulkopuolisten tehtävien hoitoon aikaisempien vuosien valvontakokemukseen perustuen. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi epäilyyn perustuva valvonta, erityistilanteiden aiheuttamat toimenpiteet, sidosryhmä- ja viranomaisyhteistyö sekä lausuntojen antaminen, ilmoitusten ja hakemusten käsittely. Kunnan viranomaisen on myös annettava tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa esimerkiksi lainsäädännön muutoksista.

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelujen valvonta-alueella suunnitelman ulkopuolisten tehtävien hoitoon käytettävä aika on arvioitu suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien kohteiden määrästä käyttäen kerrointa. Tällöin kokonaistyöpanostarpeeksi saadaan 508,7 htpv. Terveysvalvonnan osalta kokonaistyöpanostarve on määritelty käyttämällä kerrointa 2,0. Eläinten terveyden valvonnassa kokonaistyöpanostarve on laskettu kertoimella 2,5 ja eläinten hyvinvoinnin valvonnan kokonaistyöpanostarve aikaisempien vuosien valvontakokemukseen perustuen on 123 htpv.

Taulukossa esitetty kokonaistyöpanostarve ei kata kouluttautumiseen, muuhun osaamisen ylläpitoon ja hallinnollisiin tehtäviin kuluvaan aikaan. Myöskään asumisterveysvalvontaan ja sisäilmaselvityksiin yksityisissä ja julkisissa kiinteistöissä kuluvaan työaikaan ei voida määrittellä suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien kohteiden valvontaan tarvittavan työpanoksen määrästä. Valvontayksikön kokemuksen mukaan asumisterveysvalvonta vie valtakunnallisessa valvontaohjelmassa esitettyä laskentatapaa enemmän aikaa.

Menneen ohjelmakauden aikana runsaasti voimavaroja vieneet keskusviranomaisten raportointi- ja tietojenkeruuhankkeet kuntajärjestelmistä ja ICT tulevat kuormittamaan valvontahenkilöstöä myös ohjelmakaudella 2020-2024.

Ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä – VATI otettiin käyttöön vuoden 2019 alussa, tällöin ympäristöterveydenhuollon keskitetty tietojärjestelmä KUTI/YHTI korvautui VATI-tietojärjestelmällä. VATI:n kehitys jatkuu, joten ohjelman hallinta vaatii resursseja toiminnan käyttöön soveltamisesta koulutukseen sekä tietojen päivitykseen. Uudel-

la valvontasuunnitelmakaudella tulee varautua siihen, että kaikki uudet tietojenhallintahankkeet vaativat henkilöstö resursseja tietojen käsittelyyn ja tietojärjestelmän käytön koulutukseen.

Vuonna 2023 otetaan käyttöön talousveden näytetietojen tiedonsiirto (NOS). NOS:n käyttöönotto vaatii talousvesivalvontaa tekeviltä tarkastajilta resurssia VATI-järjestelmän näytteenottosuunnitelmien laatimiseen ja näytetietojen siirtoon vuoden aikana.

Lisäksi on huomioitava resurssien varaamista oikeustapausten käsittelyihin ja vastineisiin vaadittavalle työntekijälle.

## 6. HENKILÖSTÖN KOULUTUS

Kustannusarviossa on varattu koulutusvaroja valvontahenkilöstön ammattitaidon ylläpitämiseen 400 € / työntekijä (matkakustannukset, päivärahat ja majoitus eivät sisälly koulutusmäärärahaan, vaan näihin kuluihin on varattu omat määrärahat).

Viranhaltijoiden kouluttautumistarpeita kartoitetaan vuosittain kehityskeskusteluissa. Mahdollisuuksien ja tarjonnan mukaan pyritään valitsemaan osittaista erikoistumista tukevaa koulutusta. Toteutuneet koulutuspäivät/vuosi saadaan henkilöstöhallintojärjestelmästä.

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstölle vuosittain tarjottavia suurimpia koulutustilaisuuksia ovat ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliset ja alueelliset koulutuspäivät sekä elintarvikevalvonnan valtakunnalliset koulutuspäivät ja lisäksi ympäristölääkätiede ja ympäristöterveydenhuollon koulutukset, sisäilmaseminaarit sekä terveet tilat 2028 vuosittaiset seminaarit. Aluehallintovirastojen järjestämiin työkokouksiin ja ohjauspäiviin sekä muihin maksuttomiin lähiseudulla järjestettäviin koulutuksiin varataan kaikille viranhaltijoille mahdollisuus osallistua. Lisäksi etäyhteyksillä osallistutaan mahdollisuuksien mukaan Valviran ja Ruokaviraston tuottamaan koulutukseen. Yksikön sisäisissä palaverissa käydään läpi muutokset lainsäädännössä sekä keskusvirastojen uudet tarkastusohjeet ja linjaukset.

Uuden työntekijän perehdyttämiseen on laadittu perehdytysmateriaali. Perehdytykseen kuuluu lisäksi tarkastusten suorittaminen paritarkastuksena jokaisen kollegan kanssa sekä perehtyminen VATI-tietojärjestelmään sekä Valviran ja Ruokaviraston extranettiin.

## 7. VALVONNASTA PERITTÄVÄT MAKSUT

Kunnan on perittävä toimijalta hyväksymänsä taksan mukainen maksu valvontasuunnitelmaan sisältyivistä tarkastuksista, näytteenotosta ja näytteen tutkimuksesta. Maksun perimisestä on säädetty terveydensuojelulain 50 §:ssä, elintarvikelain 72-73 §:ssä ja tupakkalain 90-91 §:ssä.

Vuoden 2022 alusta lähtien elintarvike- ja terveydensuojelulakien perusteella ilmoitusvelvollisilta toiminnanharjoittajilta peritään vuosittainen veroluonteinen valvonnan perusmaksu. Maksu on määrältään 150 euroa. Perusmaksulla katetaan sellaisen suunnitelmallisen valvonnan kuluja, jolle ei voida määrittää suoriteperusteista maksua tai johon suoriteperusteinen maksu ei muuten sovellu. Maksulla parannetaan valvonnan kustannusvastaavuutta ja mahdollistetaan valvontakeinojen monipuolinen hyödyntäminen. Vuosittaiseen perusmaksuun sisältyviä valvontatoimenpiteitä ovat esimerkiksi monimuotoinen viranomaistyö, toiminnanharjoittajalle tarjottava koulutus ja annettava asiantuntija-apu. Jotkin ilmoitusvelvolliset toiminnot ovat maksusta vapautettuja.

Tupakkalain perusteella toimijoilta peritään veroluonteinen valvontamaksu, joka voi ylittää valvonnan todelliset kustannukset tupakkalaissa säädetyin edellytyksin. Perusteita on avattu tarkemmin valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa.

Maksullisia ovat myös valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonta silloin, kun määräysten antaminen perustuu säännösten noudattamatta jättämiseen.

Ympäristöterveydenhuollon lakien yhteisenä lähtökohtana on, että valvontasuunnitelmien mukaisista tarkastuksista peritään taksan mukainen maksu. Täten myös valvontaprojekteihin tai -hankkeisiin liittyvät tarkastukset ovat maksullisia, jos ne on kirjattu kunnan valvontasuunnitelmaan.

Myös uusintatarkastukset ovat pääsääntöisesti maksullisia, jos ne tehdään hallinnollisen päätöksen noudattamisen valvomiseksi. Muiden toimenpiteiden, kuten kohteen hyväksymisen, ilmoituksen käsittelyn ja niihin liittyvien tarkastusten maksullisuudesta on säädetty kussakin ympäristöterveydenhuollon laissa erikseen.

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelujen maksutaksa on käsitelty ja hyväksytty Tervon kunnan ympäristöterveyslautakunnassa 16.12.2021 § 64.

Muutoksenhaussa kunnan perimiin ympäristöterveydenhuollon maksuihin noudatetaan Kuntaliiton 11.8.2022 julkaisemaa ohjetta.

## 8. SUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA JA RAPORTOINTI

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain. Valvontasuunnitelman toteutumisen raportointi tehdään Vati- ja VYHA-järjestelmien avulla, joiden pohjalta laaditaan valvontasuunnitelman arviointiraportti. Arviointiraportissa kuvataan toimialakohtaisesti tarkastusten kattavuutta, tarkastusten ja näytteenoton määrää valvontakohtetyypeittäin, valvonnasta saatujen tulojen kohdentumista, voimavaroja ja yhteistoiminta-alueen toimivuutta sekä toiminnan kehittämistarpeita. Ympäristöterveysjohtaja seuraa vuoden aikana suunnitelman toteutumista Vati-ohjelmasta ja esittelee edellisen vuoden valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin Tervon kunnan ympäristöterveyslautakunnalle vuoden alussa. Lautakunnan hyväksymä arviointi toimitetaan VYHA:n kautta Itä-Suomen aluehallintovirastoon maaliskuun loppuun mennessä.

Tervon kunnalle sekä ympäristöterveyslautakunnalle raportoidaan puolivuositain talouden ja toiminnan tunnusluvut sekä asetettujen tavoitteiden saavuttaminen. Raportoinnissa suoritetaan myös vertailua edellisen vuoden vastaavan ajankohdan toteumaan. Samassa yhteydessä raportoidaan myös suunnittelemattomien tarkastusten lukumäärät ja mm. sisäinen valvonta ja riskien hallinta. Tarkastuslautakunta kutsuu vuosittain kuultavaksi myös ympäristöterveyslautakunnan / ympäristöterveyspalvelut.

## 9. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTOSUUNNITELMA

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on ennaltaehkäistä ja torjua tarttuvien eläintauteja ja ylläpitää eläinten terveyden korkeaa tasoa, parantaa eläinten hyvinvointia sekä suojella ihmisten terveyttä eläimistä ihmisiin tarttuvilta taudeilta ja haitallisilta aineilta.

### 9.1 Suunnitelman tarkoitus ja lainsäädännöllinen tausta

Voimassa olevassa *eläinlääkintähuoltolaissa 765/2009* sekä *valtioneuvoston asetuksessa eläinlääkintähuollosta 1031/2009* säädetään valtakunnallisesta ohjelmasta kuntien järjestämästä eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta. Valtakunnallisen ohjelman (EHO) on laatinut Ruokavirasto. Edelleen eläinlääkintähuoltolain mukaan aluehallintoviraston on laadittava alueellinen suunnitelma kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Kuntien puolestaan tulee laatia suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein.

Eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään lisäksi *elintarvikelaissa (297/2021)*, *eläintautilaissa (76/2021)*, *eläinsuojelulaissa (247/1996)*, *eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006)*, *eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (387/2014)* ja *tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa (557/2005)*. Tarttuvista eläintaudeista säädetään tarttuvista eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/429 ("eläinterveyssäännöstö"), *eläintautilaissa (76/2021)* sekä niiden nojalla annetuissa asetuksissa ja päätöksissä.

Tarttuvista eläintaudeista säädetään myös tiettyjen tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisyä, valvontaa ja hävittämistä koskevista säännöistä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 999/2001 [Linkki toiselle sivustolle](#), salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonosien aiheuttajien valvonnasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2160/2003 sekä tiettyjen zoonosien ja niiden aiheuttajien seurannasta, neuvoston päätöksen 90/424/ETY muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 92/117/ETY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2003/99/EY.

Tarttuvien eläintautien valvonnasta lemmikkieläinten siirtojen yhteydessä säädetään lemmikkieläinten muista kuin kaupallisista siirroista ja asetuksen (EY) N:o 998/2003 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 576/2013.

Eläinlääkintähuolto-ohjelma EHO on osa ympäristöterveydenhuollon yleistä valtakunnallista valvontaohjelmaa ja EY:n valvonta-asetuksen 882/2004 mukaista elintarvikeketjujen monivuotista kansallista valvontaohjelmaa. Valtakunnallisilla toimialakohtaisilla suunnitelmissa on tarkoitus parantaa ja yhdenmukaistaa keskusvirastojen (Ruokavirasto, Valvira, Tukes) ohjausta erityisesti kunnallisille valvontaviranomaisille. Lisäksi tavoitteena on ohjata kuntia koko ympäristöterveydenhuoltoa koskevan riskiperusteisen suunnitelman laatimisessa. Kunnissa on jo käytössään muut toimialakohtaiset valvontaohjelmat, jotka perustuvat *kansanterveyslaissa (66/1972)* määriteltyihin ympäristöterveydenhuollon lakeihin: *terveydensuojelulaki (763/1994)*, *elintarvikelaki (293/2021)* ja *laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (693/1976)*. Toimialakohtaisilla valvontaohjelmilla ta-

voitteena on huomioida hallitusohjelman sekä ministeriöiden ja keskusvirastojen asettamat ympäristöterveydenhuoltoa koskevat linjaukset, strategiset tavoitteet ja valvonnan toimeenpanon tärkeysjärjestykset.

## 9.2 Eläinlääkintähuoltojärjestelmän yleiskuvaus ja tehtävät

Eläinlääkintähuollon säännösten toimeenpanoa ja noudattamista ohjaa ja valvoo ylimpänä maa- ja metsätalousministeriö. Keskushallinnon viranomaisena Ruokavirasto ohjaa ja valvoo lainsäädännön toimeenpanoa ja noudattamista. Aluehallintovirastot taasen huolehtivat täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta omalla alueellaan. Lisäksi aluehallintovirastot vastaavat oman alueensa eläintautivalmiudesta ja osallistuvat tautitilanteiden hoitoon vakavissa eläintautitapauksissa apunaan valmiuseläinlääkärit, jotka on koottu kunkin alueen kunnaneläinlääkäreistä, ja jotka ovat saaneet koulutusta tehtäviin. Aluehallintovirastot tekevät myös itse eläinlääkintähuoltoon liittyvää valvontaa kuten EU-eläinsuojelutarkastuksia, täydentävien ehtojen valvontaa, lääkitsemislainsäädännön valvontaa sekä omaehtoisesti tai kunnan valvontaviranomaisen pyynnöstä kriittisiä eläinsuojelutehtäviä.

Paikallisesti kunnat ovat velvollisia suunnittelemaan ja toteuttamaan eläinlääkintähuoltoa ja siihen liittyvää valvontaa. Kunnat voivat hoitaa eläinlääkintähuoltolain mukaiset tehtävät joko yksin tai yhdessä useamman kunnan kanssa (kuntayhtymät tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueet). Valvonnalta edellytetään suunnitelmallisuutta, valvontatulosten analysointia ja raportointia sekä entistä tehokkaampaa tiedonkulkua viranomaiselta toiselle ja valvontatulosten viestintää kuluttajille. Toimivan valvonnan tulee olla ammattitaitoista, sisältää oikein kohdennettuja riskiperusteisia valvontakäyntejä, yhdenmukaisia ja tehokkaita toimenpiteitä epäkohtia todettaessa ja korjaavien toimenpiteiden loppuunsaattamista. Tavoitteena on ollut erottaa selkeämmin viranomaisvalvonta eläinlääkäripalveluista, mikä on tapahtunut käytännössä kuntiin perustetuilla valvontaeläinlääkärien viroilla. Eläinlääkintähuoltolain uudistuttua valtio on alkanut ostaa kunnilta valtion vastuulla olevien eläintautien vastustamiseen ja eläinten hyvinvointiin liittyvää viranomaisvalvontaa ja korvaa eläintautien vastustamisesta ja eläinsuojelua koskevista kunnaneläinlääkäriin suorittamista tehtävistä kunnalle aiheutuneet todelliset kulut.

Pääsääntöisesti kunnat järjestävät myös eläinlääkintähuoltolain edellyttämän peruseläinlääkäripalvelun arkipäivisin sekä kiireellisen eläinlääkäriavun kaikkina vuorokauden aikoina. Lain mukaan kuntien tulee myös järjestää peruseläinlääkäripalvelujen osana tuotantoeläinten ennaltaehkäisevä terveydenhuollon palvelu kysyntää vastaavasti. Tällä pyritään lisäämään eläinlääkintähuoltolain tavoitteena olevaa ennaltaehkäisevää toimintaa, minkä merkitys tulee tulevaisuudessa kasvamaan entistä enemmän eläintenpitopaikkojen määrän vähetessä ja yksiköiden eläinmäärien kasvaessa. Tuotantoeläinten terveydenhuollon merkitys kasvaa jatkuvasti, mikä muuttaa myös eläinlääkäreiden työnkuvaa akuutista sairaanhoidosta suunnitelmallisen ennaltaehkäisevän työn suuntaan.

Erikoiseläinlääkäripalvelujen järjestäminen kunnissa on vapaaehtoista.

## 10. KUNNAN ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON ORGANISAATIO

Tervon kunnan alaisuudessa toimii kuuden kunnan yhteinen ympäristöterveydenhuollon yksikkö, joka on jakautunut ympäristöterveysvalvontaan ja eläinlääkintähuoltoon. Uusi yksikkö on aloittanut toimintansa 1.1.2012. Kunnanvaltuuston alaisuudessa toimii hallinnollisena elimenä ympäristöterveyslautakunta, jonka tehtävät määritellään tarkemmin kunnan hallintosäännössä. Lautakunta voi edelleen delegoida viranhaltijoille erilaisia valvonta- ym. tehtäviä.

Eläinlääkintähuollon johdosta huolehtii ympäristöterveysjohtaja, joka vastaa koko ympäristöterveydenhuollon toiminnasta.

Tilapäisesti ympäristöterveysjohtajan ollessa estynyt/esteellinen hoitamaan joku kunnaneläinlääkäreistä toimii vastaavana eläinlääkärinä delegointipykälän mukaisesti hoitaen eläinlääkintähuollon viranomaistehtävien ja siihen liittyvän elintarvikevalvonnan johtavana viranhaltijana toimimisen, mukaan lukien eläinlääkintähuollon substanssihenkilöstöhallinto.

Kunnaneläinlääkäreitä on yhteensä 10,4 htv. Näistä 1,4 htv käsittää valvontaeläinlääkärit, joista kokoaikainen valvontaeläinlääkäri on aloittanut 1.10.2013 ympäristöterveydenhuollon yksikössä, ja heinäkuu 2020 alkaen 0,4 htv ostopalveluna Siilinjärven valvontaeläinlääkärin työajasta. Siilinjärvi on irtisanonut ostopalvelusopimuksen kesäkuussa 2022. Valvontaeläinlääkärin toimenkuvaan kuuluu eläinsuojelu- ja eläintautivalvonta, sivutuotevalvonta, alkutuotannon valvonta (maidontuotantotilojen hygieniavalvonta) sekä ainakin vientilaitosten osalta myös laitosvalvonta (eläimistä peräisin olevia elintarvikkeita valmistavat laitokset).

Praktisoivia kunnaneläinlääkäreitä on yhdeksän, joista Pielavedellä on kolme, kaikissa muissa kunnissa (Keitele, Rautalampi, Suonenjoki, Tervo ja Vesanto) yksi ja yksi toimii ilman vakituista toimipistettä, sijaistaen muita praktisoivia kunnaneläinlääkäreitä.

V. 2011 alkaen Karttulan alueen suurelainpraktiikka ja – päivystys on hoidettu Kuopion kaupungille ostopalveluna. Jatkosopimuksesta Kuopion kanssa neuvottelee Tervon kunta. Karttulan alueen eläinlääkintähuollon päävastuu ja käytännön toteutus on Tervon eläinlääkärin tehtävänä. Hänen koko työajastaan on arvioitu kuluvan n. 70 % Karttulan suurelainpraktiikan hoitoon ja terveydenhuoltoon. Hänen varahenkilönään toimii Vesannon kunnaneläinlääkäri.

### 10.1. Eläinlääkäripalvelujen saatavuus kunnissa

Kunnaneläinlääkärin tavoittaa puhelimitse vuorokauden ympäri. Vastaanotto- ja soittoaika neuvontaa ja ajanvarausta varten on ilmoitettu kunnan nettisivuilla, paikallislehdessä, puhelinluettelossa ja vastaanottojen yhteydessä. Päivystysaikana puhelu ohjautuu suoraan päivystävän eläinlääkärin puhelinnumeroon riippumatta siitä, kenen kunnaneläinlääkärin numeroon asiakas soittaa. Yhteydenotot ovat asiakkaalle maksuttomia kaikkina vuorokauden aikoina. Eläinlääkäreiden yhteystiedot julkaistaan päivystysalueittain niin, että Pielaveden ja Keiteleen tiedot ovat viikoittain ilmestyvässä Pielavesi-Keitele –lehdessä ja Sisä-Savon alueen tiedot ovat luettavissa Sisä-Savon Sanomien torstain numerosta.

Yhteistoiminta-alueella on kaksi päivystyspiiriä: Pielaveden ja Keiteleen muodostama päivystyspiiri, sekä Rautalammin, Suonenjoen, Tervon ja Vesannon päivystyspiiri (Sisä-Savo). Erillistä pieneläinpäivystystä ei ole, eikä toistaiseksi ole myöskään tehty remissiosopimusta minkään yksityisen palvelun tarjoajan kanssa. Lähimmät yksityiset palvelun tarjoajat ovat Kuopiossa, Jyväskylässä, Iisalmessa, Äänekoskella ja Pieksämäellä.



Eläinlääkäreiden ajankäytön hallittavuutta ja ajanvarausperusteisen suunnitelmallisen terveydenhuoltotyön mahdollistamista on pyritty parantamaan eläinlääkäreiden työajan järjestelyillä ja ottamalla käyttöön sähköinen ajanvarausjärjestelmä. Järjestelmä mahdollistaa läsnäololistojen ja ajanvarauksen tekemisen ja tarkistamisen internetyhteydellä. Päivystysjärjestelmää on myös muutettu paikallissopimuksella 18.2.2021 niin, että päivystys alkaa aina klo 8:00 ja kestää arkisin 24 h ja viikonloppuisin enentää seuraavaan arkiamuun klo 8:00. Puhelut käännetään päivystäjälle puhelinajan jälkeen klo 9:30. Järjestely parantaa eläinlääkäreiden tavoitettavuutta kiireellisissä tapauksissa päiväsaikaan ja toisaalta eläinlääkäreiden mahdollisuutta keskittyä aikaa vaativiin tilakäynteihin ja muuhun ajanvarausperusteiseen työhön.

## 10.2. Viranhaltijoiden pätevyys

Kaikilla viranhaltijoilla on eläinlääketieteen lisensiaatin pätevyys ja he ovat Suomessa laillistettuja eläinlääkäreitä. He ovat pitkään alueella työskennelleitä eläinlääkäreitä ja heillä on hyvä paikallistuntemus alueen tuotanto- ja muista suurelainten pitopaikoista. Erikoiseläinlääkärin tutkinto Rautalammin kunnaneläinlääkäri Tanja Lehtolaisella (tuotantoeläinsairaudet), lisäksi hän on väitellyt eläinlääketieteen tohtoriksi. Hygieenikon pätevyys on Suonenjoen kaupungineläinlääkäri Sirpa Korhosella. Uusien sijaisten pätevyys ja oikeus toimia eläinlääkäreinä varmistetaan Ruokavirastosta.

### 10.2.1 Muu henkilökunta

Pielavesi-Keitele alueelle on perustettu v. 2022 kokoaikainen eläintenhoitajantoimi, Eläintenhoitaja toimii eläinlääkäreiden avustajana Pielaveden vastaanotolla. Sisä-Savon vastaanotoille on talousarvioon varattu eläintenhoitajan toimeen vastaavasti 34 h/kk /KELL. Suonenjoen kunnaneläinlääkäri on yksityisesti palkannut avustajan, jonka kustannuksiin (34h/kk) Tervon ympäristöpalvelut osallistuu. Vastaanottojen siivouksen on kunta järjestänyt, kullekin vastaanotolle on 1-8 h/vk vastaanotto-tilojen pinta-aloista ja käyttöasteesta riippuen. Palvelu ostetaan Palveluyhtiö Viisarit Oy:lta Tervon ja Vesannon vastaanotolle, Keiteleelle sekä Pielavedelle palvelu hankitaan yksityiseltä palveluntuottajalta ja Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymältä Rautalammille ja Suonenjoelle. Siivoukseen on varattu viikossa kaikille vastaanotoille yhteensä 18 htt, joka tekee vuositasolla 936 htt taikka 125 htp (1 htp = 7,5 htt). Vastaanotto-tilojen muusta rakenteellisesta sekä teknisestä kunnoss- ja ylläpidosta vastaavat kiinteistön omistajat sekä vuokralaiset tehtyjen vuokrasopimusten mukaisesti. Välineet eläinlääkärit huoltavat itse. Laitteet huollatetaan ja korjautetaan laitteen toimittajan kautta.

Tervon kunta palkkaa koko ympäristöterveydenhuollon tarpeeseen toimistotyöntekijän, jonka työmäärästä alussa n. 90 % kohdistuu ympäristöterveydenhuoltoon, myöhemmin mahdollisesti 100 %. Lisäksi Istekki ja Nilakan kuntien yhteinen ICT-asiantuntija hoitavat myös eläinlääkintähuollon asioita. Keskitettyjen hallintopalvelujen osuus Tervon kunnassa on 10 % koko ympäristöterveydenhuollon osalta.

Katso myös Ruokaviraston lomake Resurssitarpeen kartoitus (liite 10).

## 10.3. Hallintomenettelyn tuntemus

Kunnaneläinlääkärit ovat saaneet perehdytystä hallintomenettelyyn paitsi tutkintoon tähtäävän koulutuksen yhteydessä, myös Aluehallintoviraston ja Ruokaviraston järjestämässä koulutuksissa ja työkokouksissa. Tarvittaessa ympäristöterveysjohtaja konsultoi praktikkoja. Myös aluehallintoviraston eläinlääkäreiltä kysytään neuvoja.

#### 10.4. Koulutussuunnitelma

Talousarviossa on varattu henkilöstön koulutukseen määräraha, joka on suuruudeltaan 400 €/viranhaltija (majoitus ja matkakulut maksetaan erikseen). Mahdollisuuksien ja tarjonnan mukaan pyritään valitsemaan sekä praktiikkaan että virkatehtäviin liittyvää koulutusta. Aluehallintovirastojen järjestämiin työkokouksiin varataan kaikille viranhaltijoille mahdollisuus osallistua. Jos tarjolla on aiheeltaan työaluetta ja työnkuvaa palvelevaa maksutonta koulutusta, hyödynnetään myös tätä mahdollisuutta. Tasapuolisuutta pyritään toteuttamaan niin, että kaikille olisi mahdollisuus osallistua vähintään yhteen maksulliseen koulutukseen vuodessa. Eläinlääkäripäiville osallistuu yleensä 1-3 viranhaltijaa ohjelman sisällöstä ja sijaistilanteesta riippuen. Muita toistuvia koulutuspäiviä ovat mm. praktikkoeläinlääkäreiden koulutuspäivät, Kunnalliseläinlääkäripäivien ja Hygienenikkoeläinlääkärien kokousten yhteydessä olevat koulutusluennot, joihin vuosittain joku praktikoista osallistuu.

Tarkempi koulutussuunnitelma muodostuu vasta kun tiedetään eri koulutusjärjestäjien aikataulut ja koulutusten sisältö. Henkilökohtainen koulutussuunnitelma voidaan laatia kehityskeskustelujen perusteella huomioiden myös tarve saada koulutusta hallintomenettelylaista. Liitteeseen 11 on laadittu arvio praktikkoeläinlääkäreiden koulutustarpeesta koko yhteistoiminta-alueella 2022. Pitkää sijaisuutta hoitavien viransijaisten mahdollisuutta osallistua koulutukseen tuetaan.

#### 10.5 Voimavarat

Yhteistoiminta-alueella on yhdeksän praktisoivan kunnaneläinlääkäri virkaa. Kahdeksan praktisoivan eläinlääkäri virkaa on täytettynä 12.12.2014 (Ymp.terv.ltk § 50, 12.12.2014), ja yksi praktisoiva kunnaneläinlääkäri virka perustettu Pielavesi- Keitele alueelle Ymp.terv.ltk §26 2.7.2020) Eläinlääkärit hoitavat yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien kuuden kunnan aluetta, sekä ostopalveluna yhden ulkopuolisen kunnan osalta suurelänpalvelut. Praktisoivat eläinlääkärit ja heidän vastattavana olevat toimialueensa ovat taulukossa. Jokaisessa kunnassa on vastaanottotila. Pielavedellä on kolme kunnaneläinlääkäriä yhteisvastaanotolla. Kaikki eläinlääkärit hoitavat praktiikkaa, päivystystä sekä tarvittaessa virkatehtäviä. Praktisoivien kunnaneläinlääkärien vastuualueet ovat pääasiassa kuntakohtaiset. Kuitenkin eläinlääkärit voivat käyttää toimi- ja virkavaltaa koko yhteistoiminta-alueella.

Valvontaeläinlääkärien 1,4 htv, toimialueena on koko yhteistoiminta-alue. Valvontaeläinlääkäriin toimenkuvaan kuuluu eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin valvonta, eläintautivalvonta sekä elintarvikevalvonnasta laitosvalvonta ja alkutuotannon valvonta.

Eläinlääkäriliitto antoi vuonna 2019 suosituksen eläinsuojeluvalvonnan suorittamisesta parityönä. Parityön tarkoitus on tehostaa ja yhdenmukaistaa valvontaa, edistää työhyvinvointia ja parantaa työturvallisuutta. Vuonna 2019 Tervon Ympäristöterveyspalveluissa on siirrytty suorittamaan kaikki eläinsuojeluvalvontatarkastukset parityönä. Pohjois-Savon alueella on yhteistyösopimus, jonka puitteissa sopimusalueiden virkaeläinlääkärit saavat toimia virkatehtävissä yhteistyöalueella.

Laskelma eri työtehtävien perusteella jakautuvasta henkilöstön työajan käytöstä on esitetty Ruokaviraston Resurssitarpeen kartoitus -lomakkeessa. Eläinten terveydenvalvonnalle sekä eläinten hyvinvoinnin valvonnalle on alueen eläinmäärä, tilat sekä tilatyypit huomioon ottaen tehty arviointiin perustuva resurssien varaus.

Praktisoivien kunnaneläinlääkäreiden työsidonaisuus on edelleen suuri, koska päivystystä hoitavat samat viranhaltijat, jotka tekevät ensin normaalin päivätöiden.

Työsidonaisuutta pyritään edelleen vähentämään käyttämällä riittävästi sijaisia ja tarvittaessa ulkopuolisia päivystäjiä. Alueelle ensimmäistä kertaa työhön tuleville eläinlääketieteen kandidaateille määrätään vakituiseen henkilökuntaan tai pitkäaikainen viransijainen tutoriksi. Tutori sitoutuu olemaan sijaisen tavoitettavissa vuorokauden ympäri eläinlääkärin työhön liittyvän tuen saamiseksi. Tutoroinnista maksetaan erilliskorvaus. Työsidonaisuutta on vähennetty myös päivystysjärjestelyjen uudelleen organisoinnilla, joka vapauttaa aikaa ajanvarausperusteiseen ja suunnitelmalliseen työhön sekä edesauttaa töiden etukäteissuunnittelua sekä työssä jaksamista.

Taulukko 2. Eläinlääkärit ja vastualueet

Nimi	virkanimike/toimipaikka
Marika Hakonen	Eläinlääkäri Pielavesi
Seija Tikkanen	Eläinlääkäri Pielavesi
avoin virka – haku käynnissä??	Eläinlääkäri Pielavesi
avoin virka – haku käynnissä ??	Eläinlääkäri Keitele
Tanja Lehtolainen	Eläinlääkäri Rautalampi
Sirpa Korhonen	Eläinlääkäri Suonenjoki
Päivi Romunen	Eläinlääkäri Tervo (+Karttula)
Anu Hallikainen	Eläinlääkäri Vesanto
virka avoinna- haku käynnissä	Eläinlääkäri koko yhteistoiminta-alue
Heidi Brisk 60% työajalla 1.7.2023 saakka	Valvontaeläinlääkäri koko yhteistoiminta-alue
Karoliina Eskelinen (joulukuun 2022 loppuun saakka	0.4 htv valvontaeläinlääkäri koko yhteistoiminta-alue

## 11. TIETOJÄRJESTELMÄT

Kaikilla kunnaneläinlääkäreillä on käytössään tietokoneet, joita käytetään myös praktiikkaan liittyvässä toiminnassa. Vastaanotoilta on internetyhteydet. Lähes kaikilla eläinlääkäreillä on älypuhelimet ja mobiili-internetyhteys. Lisäksi eläinlääkäreille on hankittu tablet-tietokoneet. Laitteistoa päivitetään jatkuvasti tarpeen mukaan. Tavoitteena on, että sähköinen asiointi sekä keskinäisessä että muiden viranomaisten välisessä viestinnässä ja tiedonsiirrossa lisääntyisi ja samalla ajankäyttö tehostuisi ja turha paperien lähettely vähenisi.

Viranomaisvalvontaan liittyvät taulukot, tarkastuskertomukset ja diaariot, yms. ovat sähköisenä virkaeläinlääkäreiden yhteisissä tiedostoissa arkistoituna niin, että kukin virkaeläinlääkäri pääsee tarvittaessa käyttämään tiedostoja. Tämä mahdollistaa töiden delegointia ja jakamista.

Praktisoivien eläinlääkäreiden työohjelmassa on Provet Win-ohjelmisto. Ohjelmistossa on Provet Yhteisö-palvelu, joka mahdollistaa kaikkien yhteistoiminta-alueen eläinlääkäreiden kesken hoitotietojen jakamisen, mikä puolestaan parantaa potilasturvallisuutta jatkohoitotilanteissa. Provet.mobi-palvelu taas mahdollistaa uusien eläinlääkärikäyntien tallentamisen, käyntien laskutuksen ja hoitohistorian selaamisen mobiililaitteilla.

V. 2014 lopulla on otettu käyttöön Provetin sähköinen ajanvarausohjelma. Ohjelma mahdollistaa työ- ja läsnäololistojen sekä ajanvarauksien tarkistamisen ja päivittämisen koko yhteistoiminta-alueen eläinlääkäreiden osalta etänä internetyhteydellä. Lisäksi on otettu käyttöön Provetin Yhtymäraportointi-palvelu, joka mahdollistaa käyntitilastojen tarkastamisen ja raportoinnin etänä ajantasaisesti. Myös julkisen sähköisen ajanvarausjärjestelmän käyttöönottoa jatketaan tarpeen mukaan.

Praktisoivien kunnaneläinlääkärien aktiivisessa käytössä on lisäksi terveydenhuollon seurantajärjestelmät Naseva ja Sikava sekä Hippoksen ylläpitämä Heppa-järjestelmä ja Kennelliiton ylläpitämä Omakoira-järjestelmä. Kaikki praktisoivat eläinlääkärit käyttävät Nasevaa ja Sikavaa. Eläinlääkärit ovat osallistuneet Naseva- ja Sikava-koulutuksiin. Pitkäaikaisilta sijaisilta edellytetään Nasevan ja Sikavan hallintaa ja käyttöä.

Valvonnan tukena on useita viranomaistietojärjestelmiä, joista valvontaeläinlääkäriin aktiivisessa käytössä ovat VATI, Eläintietojärjestelmä (vuohi, lammas, sika), Eläintietojärjestelmän nautarekisteri, Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri, Pikantti ja Traces NT. Osaan näistä voi käyttäjätunnuksia hakea kaikki virkaeläinlääkärit.

Eläintenpitäjärekisteri on Ruokaviraston omistama eläintenpitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tarkoitettu tietojärjestelmä. Kunnan maaseutuviranomaisten käytössä olevalla sovelluksella rekisteröidään kaikki lammas-, nauta-, sika- hevos- sekä vuohieläintenpitäjät, haaskaruokintapaikat, siipikarjanpitäjät, mehiläisten- ja kimalaistenpitäjät, turkiseläinten pitäjät sekä kameli- ja hirvieläintenpitäjät. Sovelluksella rekisteröidään myös eläinten pitopaikat ja muodostetaan eläintenpitäjien tarvitsemat merkintätunnukset (siat ja munintakanalat). Eläintenpitäjärekisteriä käyttävät Ruokavirasto, läänin- ja kunnaneläinlääkärit, ELY-keskukset sekä kunnan maaseutuviranomaiset.

Eläintietojärjestelmä on Ruokaviraston ylläpitämä rekisteri, jonka kautta voidaan selata tietoja lammas-, vuohi-, ja sikarekistereistä.

Eläintenpitokieltorekisteri on Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämä rekisteri, josta voidaan tarkistaa, onko valvontakohteelle tuomittu joskus eläintenpitokiello.

VATI-järjestelmä on ympäristöterveyshuollon valvontatietojärjestelmä, johon kirjataan elintarvikelain mukaiset maidontuotantotilojen hygienia- ja laitostarkastukset sekä laitostarkastukset.

Kartturi-sovelluksella hallinnoidaan helposti leviävien eläintautien vastustustoimenpiteitä. Kartturi-sovelluksella piirretään karttapohjalle rajoitusvyöhykkeet sekä haetaan vyöhykkeiltä tilat, joilla on taudille herkkiä eläinlajeja. Kartturilla voi tehdä raportteja ja listoja tietyn alueen eläintenpito- ja -koista esimerkiksi kunnan resurssitarpeen kartoitusta varten. Aikaisemmin Kartturi oli läänineläinlääkärien käytössä, mutta käyttöoikeuksia on 2.4.2014 alkaen voitu myöntää myös kunnaneläinlääkäreille. Viranomaisille suunnattuja koulutuksia järjestetään tarvittaessa.

TRACES NT (Trade Control and Expert System) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä mm. elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi EU:n jäsenvaltioiden välisissä siirroissa (sisämarkkinakauppa) sekä tuonnissa EU:n ulkopuolista maista. Järjestelmässä laaditaan sisämarkkinakaupassa vaadittavat terveystodistukset ja sivutuotteiden kaupalliset asiakirjat sekä eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen rajatarkastustodistus sähköisesti. TRACES-järjestelmän avulla voidaan seurata ja jäljittää lähetyksiä ja eri osapuolet saavat tietoa lähetyserää koskevista tarkastuksista ja niiden tuloksista. Lisäksi se sisältää kartaston, jonka avulla voi tehdä eläville eläimille vaadittavan reittisuunnitelman sekä voimassa olevan EU-lainsäädännön valvonnan koskien elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden sisämarkkinakauppaa ja tuontia kolmansista maista. TRACES-järjestelmää käyttävät sekä viranomaiset (kunnaneläinlääkärit, läänineläinlääkärit, maa- ja metsätalousministeriö, Tulli ja Ruokavirasto) että toimijat.

Pikantti Ekstranet eli Elintarvikevalvonnan ja eläinlääkinnän viranomaisekstranet on vain viranomaisille suunnattu, suljettu verkkopalvelu, joka tehostaa Ruokaviraston toimialan viranomaisten välistä viestintää. Pikantissa jaetaan mm. ohjeita ja tulkintoja ja siellä on myös virtuaalisia työryhmätiloja viranomaisten yhteistyötä varten. Julkinen Ruokavirasto.fi -internetsivusto palvelee erityisesti kuluttajia, toiminnanharjoittajia ja yrittäjiä, kun pelkästään valvojille suunnattu materiaali on Pikantti.

Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä on Eläintautien torjuntayhdistys ETT ry:n ylläpitämä selainpohjainen internetsovellus, jota käyttävät nautatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten meijerit, teurastamot ja neuvonta. Nasevaan tallennetaan terveydenhuollon toimenpiteet niiltä lypsykarja- ja naudanlihantuotantotiloilta, jotka solmivat terveydenhuoltosopimuksen. Nasevan avulla voidaan seurata tiloilla tehtyjä terveydenhuoltokäyntejä sekä terveydenhuollon kansallisten tavoitteiden toteutumista. Näitä ovat maidon- ja naudanlihan tuotannossa mm. vapaus BVD:stä, salmonellasta ja pälvilsasta, ennakoiva tautien torjunta, jäämien hallinta sekä eläinten hyvinvointi ja hyvä maidon ja lihan laatu. Eläinlääkärit ja tuottajat voi-

vat hyödyntää Nasevaa lääkitys- ja hoitotietojen kirjauksessa sekä tuottajat ketjuinformaatiotietojen välittämisessä.

*Sikava* eli sikaloiden terveydenhuollon seurantajärjestelmä on selainpohjainen internetsovellus, jota käyttävät sikatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten teurastamot ja neuvonta. Rekisteriä ylläpitää ETT ry. Sikava yhdistää teurastamoiden sikaloita koskevat terveysluokitusjärjestelmät yhdeksi keskitetyksi kansalliseksi rekisteriksi. Ratkaisu mahdollistaa sikaloitten terveysluokitusten ja luokitusmuutosten reaaliaikaisen seurannan, sikaloiden tautitilanteen ja sioille annettujen lääkkeiden sekä lääkkeiden käyttötarpeiden syiden seurannan, ketjuinformaatiotietojen välittämisen sekä tarjoaa runsaasti muuta informaatiota eri käyttäjäryhmille. Rekisterin terveysluokitustietojen perusteella teurastamot voivat suunnitella eläinkuljetukset ja teurastukset siten, että terveet siat eivät saa tartuntoja sairaista sioista.

*Heppa*-järjestelmästä on tarkistettavissa hevosten ajantasaiset omistajatiedot. Järjestelmään on myös mahdollista kirjata ja tarkastaa hevosen rokotus- terveystiedot ja niiden ajantasaisuus sekä mahdollinen elinikäinen teurastuskieltomerkintä.

*Omakoira*-järjestelmään eläinlääkärit voivat tallentaa tunnistusmerkintöjä ja etsiä mikrosirunumeron tai rekisterinumeron perusteella omistajatietoja.

## 12. YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ

Yleisesti ympäristöterveydenhuollon ulkoisesta viestinnästä ja tiedottamisesta vastaa ympäristöterveysjohtaja. Yksittäisen tapauksen kohdalla viestinnästä vastaa se viranhaltija, jonka toimenkuvaan tapaus kuuluu. Tiedottamiseen käytetään pääsääntöisesti paikallislehtiä. Yhteystiedot julkaistaan paikallislehdessä viikoittain. Kaikille viranhaltijoille on v. 2012 alusta lähtien yhteinen sähköpostiosoite [muotoa.etunimi.sukunimi\(at\)tervo.fi](mailto:muotoa.etunimi.sukunimi(at)tervo.fi). Lisäksi on lähinnä viranomaistiedottamista ja sisäiseen käyttöön tarkoitettu ryhmäsähköpostiosoite [elainlaakari\(at\)tervo.fi](mailto:elainlaakari(at)tervo.fi).

Tervon kunnan verkkosivuilla on ympäristöterveydenhuollolle omat sivut, joilla julkaistaan yhteystietojen lisäksi tietoa alueen eläinlääkintähuollosta. Sisällöstä vastaa henkilökunta itse, ja sivujen ylläpidon teknisestä toteutuksesta atk-tukihenkilö. Verkkosivuilla on mahdollista julkaista myös ajankohtaistiedotteita. Lautakunnan pöytäkirjat tulevat myös nähtäville verkkosivuille. Käynnissä on edelleen Nilakan kuntien yhteinen ICT-muutostyö. Kunnan olemassa olevien verkkosivujen ylläpitoa jatketaan, mutta uudistustyö on käynnistetty. Kunnan uudet verkkosivut on otettu käyttöön vuonna 2017.

Eläinlääkintähuollon sisäisessä tiedottamisessa ja yhteydenpidossa käytetään puhelinta, sähköpostia, tekstiviestiä, WhatsApp-viestejä, TEAMS-palaverejä sekä kirjepostia. Yhteisiä TEAMS-palavereita, joihin pyritään saamaan paikalle kaikki eläinlääkintähuollon viranhaltijat ja sijaiset, toimistos sihteeri ja avustajat pyritään järjestämään joka toinen viikko. Palavereissa käsitellään esim. päivystyksiä, vuosilomia, koulutuksia, talousarviota, viranomaistehtävien hoitoa, valvonnan toteutumista, yhteisiä toimintatapoja sekä sillä hetkellä ajankohtaisia asioita.

Yhteyttä aluehallintoviranomaisiin pidetään puhelimitse, kirjepostilla ja sähköpostin avulla. Jokainen kunnaneläinlääkäri vastaa oman virkansa hoidossa tulevista keskusvirastoille tiedottamista edellyttävistä asioista itse. Samoin raportoinnista keskusvirastoille, lukuun ottamatta elintarvikevalvonnan ELTU-raportointia, joka hoidetaan keskitetysti elintarvikevalvonnan kautta, jokainen kunnaneläinlääkäri huolehtii itse. Taloushallinnon raportoinnista lautakunnalle ja keskushallinnosta toisaalta työntekijöihin päin huolehtii ympäristöterveysjohtaja.

Poliisiviranomaisiin eläinlääkärit ottavat yhteyttä eniten eläinsuojelulain tehtävien puitteissa; yhteydenpito tapahtuu käytännössä puhelimen välityksellä. Kirjallisen virka-apupyynnön tekee se viranhaltija, joka tarvitsee poliisin virka-apua eläinsuojelutapauksen hoitamiseksi.

Kunnan valmiussuunnitelmassa on kuvattu erityistilanneviestintä vesi- ja elintarvikeväälitteisissä epidemioissa.

Eläinlääkintähuollon käyttöön on hankittu myös VIRVE-puhelimia (yhteensä 5 laitetta), mutta ne eivät ole aktiivisessa käytössä. Virve-puhelimien käyttöön on saatu koulutusta vuonna 2015.

### 13. MAKSUT

Koko yhteistoiminta-alueella on käytössä tuotantoeläinten hoidosta aiheutuneiden kustannusten osittainen korvaus eli subventiot. Myös ammattimainen hevosityttäjäyys kuuluu subvention piiriin. Lisäksi Kuopion kaupunki maksaa subventiota Karttulan alueella tapahtuvista tuotantoeläinkäynneistä. Eläinlääkintähuoltolain 22 §:n mukaan kunta voi osallistua peruseläinlääkäripalvelusta ja kiireellisestä eläinlääkärinavusta kotieläimen omistajalle tai haltijalle aiheutuneisiin kustannuksiin. Varmistaakseen sen, että sairasta eläintä ei jätetä hoitamatta matkoista johtuvien kustannusten takia ja turvatakseen kuntalaisten tasavertaisen oikeuden lakisääteisten peruspalvelujen käyttäjinä, pitäisi kuntien asettaa tietty omavastuuosuus matkoista johtuviin kustannuksiin (kunnallisen eläinlääkäritaksan matkasta riippuva käyntimaksu ja kilometrikorvaukset) ja subventoida eläinlääkäripalvelujen käyttöä omavastuuosuuden ylittävältä osalta. Omavastuun osuus eläimen omistajalle on 1.1.2015 alkaen 90 € arvonlisäverollisesta yhteensasketusta käyntimaksusta ja kilometrikorvauksesta. Omavastuun suuruus on sama myös päivystysaikana. Alueella ei peritä klinikkamaksua eikä puhelinyhteydenotto aiheuta lisäkustannuksia asiakkaalle.

Valtio ostaa kunnalta eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvän viranomaisvalvonnan eli korvaa laskutuksen perusteella tähän työhön käytetyn työajan sivukuluineen, matkat ja tarvikkeet.



## 14. VALVONNAN TOIMEENPANO

### 14.1 Eläinten terveyden valvonta ja eläintautivalmius

Alueella on kymmenen kunnaneläinlääkäriä virkaa; yhdeksän praktikkoeläinlääkäriä ja 1,4 valvontaeläinlääkäriä. Viranhaltijan toimivalta on 1.1.2012 lähtien määritelty niin, että viranhaltija on toimivaltainen koko ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella. Ympäristöterveysjohtaja vastaa eläinten terveyden valvonnan suunnittelusta ja eläintautivalmiuden ylläpidosta sekä valvonnan toimeenpanosta ja toteutuksen seurannasta. Ympäristöterveysjohtaja yhdessä valvontaeläinlääkäriä kanssa kartoittaa tarvittavan resurssin ja tarvittaessa delegoi terveysvalvonnan tehtäviä muille kunnaneläinlääkäreille. Erityistilanteissa esim. eläintautiepidemian sattuessa, on mahdollista irrottaa 5-7 eläinlääkäriä tekemään tautivastustusta. Loput 2-4 eläinlääkäriä keskittyvät ainoastaan kiireellisen eläinlääkäriä avun antamiseen ja päivystykseen. Sijaisia palkataan praktiikkatyöhön, mikäli heitä käytettävissä ja saatavilla. Rautalammin kunnaneläinlääkäri Tanja Lehtolainen kuuluu valmiuseläinlääkäreihin.

Alueella on kolme (Rautalampi + Suonenjoki, Tervo + Vesanto sekä Keitele + Pielavesi) näytteenotto- ja suojaruustepakkia hankittu lintuinfluenssan näytteenottoa varten, mutta tarvittaessa niitä voidaan soveltaen käyttää myös muihin tartuntatautitapauksiin. Suojaruustusten osalta pakkauksia tullaan vielä täydentämään. Valvontaeläinlääkäriä toimintaa varten on varattu tarvittavaa näytteenotto- ja suojavälineistöä. Lisäksi jokaisella kunnaneläinlääkäriällä on tarvikevarastoissaan aina varalla desinfiointiaineita ja näytteenottovälineitä. Helposti leviävissä eläintaudeissa, kuten esim. suu- ja sorkkatauti tai Newcastlel tauti, koordinoituvastuu siirtyy Aluehallintovirastolle. Tällöin noudetaan viraston ohjeita ja määräyksiä epidemian leviämisen estämiseksi ja taudin hävittämiseksi. Apuna käytetään asianomaista tautia käsittelevää lainsäädäntöä sekä erityisoppaita. Varsinaista omaa alueellista suunnitelmaa ei yhteistoiminta-alueella tällä hetkellä ole.

#### 14.1.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset

Epäily tarttuvan eläintaudin esiintymisestä syntyy yleensä joko tilalla eläimen tai eläinryhmän kliinisten oireiden tai tuotannon tunnuslukujen muutosten perusteella tai näytteen tutkimuksen yhteydessä laboratoriossa. Epäilyn perusteella kunnaneläinlääkäri ottaa yhteyttä aluehallintovirastoon, ryhtyy lain edellyttämiin toimenpiteisiin taudin toteamiseksi, taudinsyyn selvittämiseksi ja leviämisen ehkäisemiseksi. Aluehallintovirasto ohjeistaa jatkotoimenpiteistä. Tarvittaessa annetaan tilalle eläintautilainsäädännön mukaiset tautikohtaiset rajoittavat määräykset. Viranomaisnäytteiden otto ja aluehallintoviraston pyynnöstä epidemiologinen selvitys kuuluvat pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäriä työtehtäviin. Näytteiden toimittamisesta laboratorioon on kerrottu kohdassa 15.5 *Laboratoriopalvelut*. Lisäksi liitteissä 8 ja 9 on ohjeita näytteiden lähettämisestä Itellan ja matkahuollon kautta.

Mikäli kyse on helposti leviävästä eläintaudista, vaarallisesta eläintaudista taikka zoonositapauksesta, aluehallintoviraston eläinlääkäriin otetaan yhteyttä jo varhaisessa vaiheessa yleensä ensisijaisesti puhelimitse. Zoonositapauksista ilmoitetaan MMM EEOp 1346/95 mukaisesti ensimmäisenä arkipäivänä alueen tartuntatautihoitajille, terveyskeskuksen johtavalle lääkärielle taikka yllilääkärielle joko Kysterin Nilakan alueella (Keitele, Pielavesi, Tervo ja Vesanto) tai Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymässä (Suonenjoki ja Rautalampi). Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot ovat Ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmassa.

Mikäli tarttuvasta taudista on epäilyä Karttulan alueeseen kuuluvalla tilalla, ilmoitetaan asiasta välittömästi Siilinjärven kunnan ympäristöterveyspalveluihin.

Muu eläintaudeista ilmoittaminen tapahtuu kunnaneläinlääkärin kuukausi-ilmoituksella aluehallintovirastoon.

#### 14.1.3 Terveysvalvontaohjelmat

Tautivastustusohjelmiin kuuluvien tilojen (liite 7) tiedot (liittymisasiakirjat, tulosvastaukset ym.) säilytetään sähköisesti yhteisessä tietokannassa sekä valvontaeläinlääkärin toimistolla omissa mapeissaan merkittyinä niin, että ne ovat helposti viransijaistenkin löydettävissä. Salmonella-valvontaohjelmiin kuuluvat siipikarjatilat ilmoittavat valvontaeläinlääkärille, kun uusi parvi saapuu tilalle. Eläinlääkäri tarkistaa asiapaperit aina tilakäynnin yhteydessä.

#### 14.1.4 Vesiviljelylaitosten terveystarkastus

Yhteistoiminta-alueella toimii kolme sellaista kalankasvatustilaa, jotka tuottavat kalanpoikasia vesiviljelyyn. Lisäksi alueella on ruokakalankasvatusta, onkilammikoita ja luonnonravintolammikoita. Vesiviljelylaitosten tarkastukset ja näytteenotto toteutetaan Aluehallintoviraston määräämällä tavalla. Kalalaitosten valvonnan toteutuksesta vastaa pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri. Vesiviljelykohteille on omat valvontakansiot sekä sähköisesti että fyysisesti, joissa säilytetään tarkastuskertomusten kopiot sekä tarvittavat muut asiapaperit.

Mikäli laitokset harjoittavat myös vientiä ulkomaille, vientitarkastuksista laaditaan TRACES-asiakirja. Vientitarkastukset hoitaa pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri ja tarvittaessa kunnaneläinlääkäri eli sen kunnan virkaeläinlääkäri, jonka alueella laitos sijaitsee. Vientitodistuksista jää kopiot TRACES-järjestelmään, sekä sähköisenä PDF- tiedostona. Laitosten hoitavilla eläinlääkäreillä ja valvontaeläinlääkärillä on sekä sähköiset että fyysiset kansiot, joissa säilytetään laitoksia koskevat vientitodistukset, tutkimustulokset, lääkemääräykset, lääkeresultat ja erityisluvut.

#### 14.1.5 Muu tautiseuranta

Ympäristöterveysjohtaja vastaa muun tautiseurannan suunnittelusta ja toteutumisen valvonnasta. Valvontaeläinlääkäri vastaa pääsääntöisesti tarvittavan näytteenoton toteutuksesta tai yhdessä ympäristöterveysjohtajan kanssa suunnittelee tehtävien delegoinnin muille kunnaneläinlääkäreille. Jos Aluehallintovirasto tai Ruokavirasto lähettää määräyksen näytteenotosta valvontaeläinlääkärille, hän vastaa siitä, että tarvittavat toimenpiteet tulee tehtyä, tiedot taltioitua sekä tiedon toimittamista aluehallintovirastolle ja ympäristöterveysluottamustoimen diariota rekistereihin.

##### 14.1.5.1. Eläinten keinollinen lisääminen

Alueella ei ole sperman tai alkioiden keräämiseen tai käsittelyyn liittyvää luvanvaraista toimintaa.

#### 14.1.6 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Alueella ei ole sivutuoteasetuksen mukaisia laitoksia.

##### 14.1.6.1 Sivutuotteiden hautaaminen

Tervon ympäristöterveydenhuollon alueella siipikarjan ja sikojen hautaaminen on sallittua, mutta märehitjiöitä ei saa haudata. Alue kuuluu märehitjiöiden osalta raadonkeräilyalueeseen.

Hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa, joissa valmistetaan eläinperäisiä elintarvikkeita, ja vesiviljelylaitosten sivutuotteet kerätään, käsitellään ja hävitetään sivutuotelain- ja asetuksen mukaisesti.

#### 14.1.6.2 Käsittelemättömiä sivutuotteita käyttävät toimijat

Haaskoista tehdyt ilmoitukset eläinlääkäri tallentaa järjestelmään. Suunnitelmallista haaskavalvontaa ei tehdä. Mikäli aihetta on epäillä lainsäädännön rikkomuksia, kunnaneläinlääkäri selvittää rikkomuksen todenperäisyyden ja laajuuden, sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin.

#### 14.2. Eläinten tuonti ja vienti

Alueella ei ole säännöllistä eläinkunnan tuotteita, eläviä eläimiä taikka sukuolujen ja alkioiden tuontia harjoittavia toimijoita. Yksittäisiä eläimiä saatetaan tuoda maahan tai viedä maasta. Lisäksi on eläinten kanssa ulkomailla kilpailuissa tai näyttelyissä kävijöitä sekä eläinten kanssa lomalla matkustavia. Vientiä harjoittavia toimijoita on muutamia.

Traces- käyttöoikeudet on valvontaeläinlääkärillä sekä tarvittaessa muilla eläinlääkäreillä. Tähän järjestelmään kuuluvista maista tuoduista eläimistä eläinlääkäri saa tiedon siten, että sähköpostiin tulee ilmoitus TRACES-järjestelmän kautta. Myös läänineläinlääkärit informoivat tuonneista kunnaneläinlääkäreitä. Tuotavan eläimen tarkastaa se kunnaneläinlääkäri, jonka alueella tuojan kotipaikka on. Jos tarkastuksen suorittanut kunnaneläinlääkäri ei käytä TRACES -järjestelmää, hän toimittaa tiedot alueen läänineläinlääkärille, joka vie tarkastustuloksen järjestelmään. Kustannuksista vastaa eläimen tuoja/omistaja. Mikäli tuonnin ehdot eivät täyty, kunnaneläinlääkäri ottaa yhteyttä aluehallintovirastoon jatkotoimia varten.

Vientitarkastuksen ja vaadittavat asiakirjat tekee kukin kunnaneläinlääkäri oman vastuualueensa vienneistä. Vastaanottavien vientimaiden vaatimusten täyttämistä ja asiakirjojen sisällöstä on viejän itse vastattava sekä laadittava tarvittaessa asiakirjan teksti sekä käännökset kohdemaan kielelle. Mahdollisuuksien mukaan käytetään Ruokaviraston laatimia virallisia eläinlääkintätodistuksia, joiden tilaamisessa, käsittelyssä ja säilyttämisessä noudatetaan Ruokaviraston ohjeistuksia. Tuonnista ja viennistä aiheutuvat eläinlääkärikulut maksaa eläimen omistaja taikka viejä.

Tuonti EU:n ulkopuolelta ja Komission asetuksen 2017/625 luvun V jakson II mukainen valvonta Alueella ei ole rajatarkastusasemia. Laittoman tuonnin epäilyssä praktikot ottavat yhteyttä aluehallintoviraston eläinlääkäreihin lisäohjeistusta varten.

#### 14.3 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinsuojeluvalvonnan tavoitteena on vähentää sellaista eläintenpitoa ja eläinten käsittelyä, josta aiheutuu eläimille tarpeetonta kärsimystä. Tavoitteeseen pyritään säännöllisten sekä epäilyn perusteella tehtävien tarkastusten ja niiden yhteydessä annettavan neuvonnan ja ohjauksen sekä tarvittaessa hallinnollisten toimenpiteiden avulla.

Kunnaneläinlääkärillä on *eläinsuojelulain (247/1996 & muutokset § 39)* nojalla oikeus ja velvollisuus tehdä eläimen ja eläintenpitotilan eläinsuojelutarkastus silloin, kun epäily eläinsuojelulain

vastaisesta eläimen pidosta on herännyt. Epäily voi herätä ulkopuolisen henkilön tekemän ilmoituksen johdosta, muun tarkastuksen yhteydessä tai muiden tietojen perusteella.

1.10.2013 alkaen eläinsuojeluvalvonta kuuluu pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärille. Valvontaeläinlääkäri pyrkii käsittelemään vastaanottamansa epäilyilmoituksen 1 kk:n sisällä ilmoituksen vastaanottamisesta. Edellisestä poiketen kiireelliset ilmoitukset käsitellään samana päivänä. Ilman epäilyä saadaan tarkastaa ESL:n § 25 mukaiset ns. ilmoitusvelvolliset kohteet eli riistatarhat, eläintarhat, eläinkaupat sekä muut laajamittaista eläintenpitoa harjoittavat toimijat. Valvontaeläinlääkärillä on lisäksi velvollisuus tehdä aluehallintoviranomaisen erikseen määräämät eläinsuojelutarkastukset.

Ilmoitusvelvolliset eläintenpitoyksiköt pyritään tarkastamaan riskiperusteisesti. Valvottavista kohteista pidetään yllä ajantasaista taulukko, josta näkyy tarkastusten ajankohdat. Riskiperusteisuus arvioidaan tapauskohtaisesti kohteen suuruuden ja tarkastushistorian perusteella.

Kun valvontaeläinlääkäri saa ilmoituksen joltain kansalaiselta eläinsuojelurikkomusepäilystä, hän selvittää epäilyksen todenperäisyyden ja tekee tarvittaessa tarkastuksen. Ilmoitus voi tulla myös toiselta viranomaiselta (poliisi, läänineläinlääkäri jne.). Eläinsuojeluvalvonta tehdään parityöskentelynä. Jos tarkastuksessa todetaan eläinsuojelulain vastainen rikkomus, annetaan eläimen omistajalle tai haltijalle määräys korjata virheet tai laiminlyönnit. Määräajan umpeuduttua tehdään uusintatarkastus. Tarkastuspöytäkirjat tallennetaan eläinsuojelumapeissa sekä sähköisesti tiedostona ympäristöterveyshuollon tiedostossa. Kopiot lähetetään poliisiviranomaiselle ja läänineläinlääkäreille.

Eläinsuojeluvalvonta on valvontakohteelle maksutonta. Eläimelle voidaan kuitenkin järjestää hoitoa tms. omistajan kustannuksella.

Eläinsuojelulain 44§ mukaisista kiiretoimenpiteistä aiheutuvista järjestelyistä pieneläinten hoidon turvaamiseksi on tehty sopimukset Sisä-Savon Löytöeläinsuojan/ Maukolan tila ja Keitele-Pielavesi alueen Löytöeläinsuojan pitäjien kanssa. Muissa tapauksissa valvontaeläinlääkäri ottaa yhteyttä tarvittaviin tahoihin tapauskohtaisesti hoidon järjestämiseksi.

#### 14.4 Tukivalvonta

Kunnan valvontaviranomainen ei suorita tukivalvontaan kuuluvia tarkastuksia, mutta hän toimittaa tilatarkastuksistaan tekemistä tarkastuspöytäkirjoista kopiot aluehallintovirastoon joko kuukausiraporttien yhteydessä tai erikseen.

#### 14.5. Eläinten lääkitsemisen valvonta

Joulukuun alussa 2014 voimaantullut *laki eläinten lääkitsemisestä (387/2014)* on muuttanut eläinten lääkitsemisen toimintaympäristöä. Uuden lainsäädännön mukaan eläinlääkärillä on aikaisempaa laajempi oikeus luovuttaa lääkkeitä tulevan tarpeen varalle terveydenhuoltoon kuuluville tiloille. Tämä lisää eläinten karjanomistajien itsensä suorittamaa aloittamien lääkitysten määrää. Toisaalta lainsäädännössä säädetään ensimmäistä kertaa mikrobilääkkeiden käyttöperiaatteista ja edistetään siten mikrobilääkkeiden hallittua käyttöä.

Lääkitsemislain mukaisia viranomaisia valvontaviranomaisia ovat Ruokavirasto, aluehallintovirastot sekä kunnaneläinlääkärit aluehallintoviraston määräyksen mukaisesti eläinten pitopaikoissa.

Kunnaneläinlääkäri huolehtii *lain eläinten lääkitsemisestä (387/2014)* ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnasta aluehallintoviraston määräyksen mukaisesti eläinten pito-paikoissa. Aluehallintovirasto voi esteellisyyden välttämiseksi määrätä kunnaneläinlääkärin suorittamaan näitä tehtäviä toimialueensa ulkopuolella.

## 15. ELÄINLÄÄKINTÄPALVELUJEN TOIMEENPANO

### 15.1 Peruseläinlääkäripalvelut

Tervon kunnan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue tuottaa eläinlääkintähuollon peruspalvelut niin tuotantoeläimille kuin pieneläimillekin. Sopimus Kuopion kanssa kattaa tuotanto- ja suurelaimet. Alueella on runsaasti myös kesäasukkaita, joita myös pyritään palvelemaan, mikäli resurssit sen mahdollistavat. Kunta ei osta eläinlääkintähuollon perus- eikä erikoissairaanhoidon palveluja yksityiseltä toiminnanharjoittajalta. Päivystystä on käsitelty myös kohdissa 10.1 ja 12.

Peruseläinlääkäripalveluihin kuuluu mm.

- Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvaa sairaanhoitoa on kliinisesti sairaiden eläinten perustutkimus, hoitotarpeen arviointi ja hoito tai lähettäminen jatkohoitoon. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvat kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanotto-tiloissa, hoitotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvia leikkauksia ovat esimerkiksi nautojen vieras-esineleikkaukset ja juoksutusmahaleikkaukset.
- Mahdollisuus saada kotieläinten terveyteen ja sairauksiin sekä eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyvää eläinlääkärin antamaa neuvontaa virka-aikana myös puhelimitse
- Eri kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset
- Rokotukset, loishäädöt, kissojen sterilisaatiot ja kastroatiot sekä koirien kastroatiot ovat normaalia peruseläinlääkäripalvelua kuten myös märehäntijöiden, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyvät tarkastukset ja hoidot.
- Kotieläinten ja eläinlääkärin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopetus eläinsuojellulisista syistä sekä kotieläinten lopetus sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä. Luonnonvaraisten eläinten lopettamisesta syntyneet kulut kunta voi laskuttaa aluehallintovirastolta eläinlääkintähuollon määrärahasta.
- Kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen perustutkimuksen perusteella esimerkiksi vakuutusyhtiötä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten.

Arkiaamuina maanantaista perjantaihin eläinlääkäreillä on puhelinvastaanottoaika 8:00-9:30 ajanvarauksia ja neuvontaa varten tämän jälkeen puhelimet käännetään päivystysvuorossa olevalle eläinlääkärille. Päivystävä eläinlääkäri hoitaa kaikki kiireelliset sairastapaukset päivystysvuorokauden aikana. Käytäntö vapauttaa muut ajanvarausperusteiseen työhön ja auttaa tehtävien ja työajan suunnittelussa ja hallinnassa. Tarvittaessa kunkin eläinlääkärin saa kiinni tekstiviestillä, sähköpostilla tai jättämällä soittopyynnön päivystävälle eläinlääkärille.

### 15.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava. Alueen tiloista 88% kuuluu Nasevaan ja 100% Sikavaan. Osuuk-sien laskennassa on otettu huomioon myös Karttulan tilat, joille sopimuksen mukaan tuotetaan terveydenhuollon palvelut. Naseva- ja Sikava-tilojen lukumäärät ja prosenttiosuudet tiloista on esitetty kunnittain liitteessä 6. Nasevan ehtojen mukaan eläinlääkäri suorittaa nautatilalle terveydenhuoltokäynnin vähintään kerran vuodessa. Sikavan puitteissa emakko- tai yhdistelmäsikalaan on suoritettava vähintään neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa. Näistä yhden tulee olla terveydenhuolto-suunnitelman päivityskäynti. Lihasikalaan on suoritettava vähintään yksi terveydenhuoltokäynti

kasvatuserää kohti tai neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa, jos sikala on osastoittain kertatäyttöinen. Yhteistoiminta-alueen eläinlääkärit tekevät terveydenhuoltokäyntejä ohjelmaan kuuluvilla tiloilla terveysvalvontaohjelmien vaatimusten mukaisesti. Tilojen lukumäärä, eläinmäärät, terveydenhuoltoon liittyneiden tilojen prosentuaalinen osuus sekä resurssitarpeen lasku on tehty Ruokaviraston ”Resurssitarpeen kartoitus” –lomakkeelle (liite 10).

### 15.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Kotieläinten ja eläinlääkäriin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopettaminen eläinsuojelullisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriapuun. Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

Yhteistoiminta-alueella on saatavilla kiireellinen eläinlääkäriapu niin tuotanto- kuin pieneläimille. Kiireellinen eläinlääkäriapu koskee myös alueella tilapäisesti oleskelevien ulkopaikkakuntalaisten, kuten kesäasukkaiden ja lomalaisten eläimiä.

Yhteistoiminta-alue on maantieteellisesti haastava; pitkänomainen ja vesistöjen rikkoma. Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman tavoitteena on, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 prosentissa tapauksista ja 90 prosentissa tapauksista päivystävän eläinlääkäriin matka eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä. Tavoitteiden saavuttamiseksi alueella on kaksi päivystyspiiriä; Pielavesi-Keitele ja Sisä-Savo. Yhteistoiminta-alueella on priorisoitu eläinlääkäriavun saaminen kohtuulliselta etäisyydeltä kohtuullisessa ajassa myös päivystysaikana sekä tuotanto- että seuraeläimille, minkä vuoksi tuotanto- ja pieneläinpäivystystä ei ole katsottu tarpeelliseksi eriyttää.

Eläinlääkäreillä on ammattitaitoa, kokemusta sekä motivaatiota hoitaa kiireelliset pieneläimet päivystysaikana.

Niitä pieneläimiä varten, joita ei pystytä tai ehditä sekapäivystyksessä hoitamaan, on talousarvioon mahdollista varata määräraha ns. takapäivystyksen ostamiseksi yksityiseltä ammatinharjoittajalta. Toistaiseksi palvelua ei ole päätetty hankkia. Toistaiseksi yksittäisiä potilaita on saatu lähetettyä jatkohoitoon yksityisiin eläinsairaaloihin tarvittaessa.

Keskitettyä yhteydenpitoa ei yhteistoiminta-alueella ole järjestetty. Päivystyspuhelinjärjestelyt on kuvattu kohdassa 10.1.

### 15.4 Toimitilat

Vastaanottotilat ovat jokaisessa yhteistoiminta-alueen kunnassa. Tilojen koko, kalusteet ja varustus vaihtelevat keskenään. Osa työvälineistä on eläinlääkäreiden itsensä hankkimaa. Sopimuksen mukaan sijaiset voivat lainata tai käyttää vastaanotolla laitteita, välineitä ja tarvikkeita. Kaikilla vastaanotoilla ei ole sijaisilla mahdollisuutta yöpyä päivystyksen aikaan. Talousarviossa on varattu määräraha laitteiden hankintaan ja korjauksiin. Kuntayhtymien hankkimat vastaanottojen kalusteet ja laitteet siirtyivät siirtosopimuksen mukaisesti vastikkeetta Tervon kunnan omistukseen 1.1.2012.

## 15.5 Laboratoriopalvelut

Vastaanotoilla on mahdollisuus viljellä maitonäytteitä tai muita aerobisia bakteriologisia näytteitä. Muutamilla vastaanotoilla on myös mahdollisuus tehdä perusanalyysejä veri- tai seeruminäytteistä. Tuottajat lähettävät maitonäytteitä myös maitoalan laitosten omiin laboratorioihin tai eläinlaboratorio Movetiin. Eläinlääkärit lähettävät veri-, seerumi-, erite-, kudos- ym näytteitä eläinlääketieteelliseen analytiikkaan erikoistuneisiin laboratorioihin, joita toimii esim. Kuopiossa, Tampereella ja Helsingissä. Vastaukset on tulevat sähköpostiin.

Viranomaisnäytteet toimitetaan pääsääntöisesti matkahuollon tai postin kautta Savo-Karjalan ympäristötutkimuksen laboratorioon sekä Ruokaviraston toimipisteisiin. Kalanäytteet tautivastustusohjelmien taikka taudinsyyselvitystä varten toimijat huolehtivat itse Ruokaviraston laboratorioon. Tartuntavaarallisten näytteiden lähetyksessä noudatetaan Ruokaviraston ja Itellan pakkaus- ja lähetysohjeita huomioiden eläinlajikohtaiset lähetysohjeet:

(<http://www.itella.fi/hinnatjaohjeet/lahettaminen/pakkaamisohjeet.html>; katso myös Liite 8 ja 9).

Pakottavista syistä, ellei kuljetusta muuten voida järjestää, näytteitä viedään itse taikka eläinten omistaja/toimija vie näytteet Kuopion Ruokavirastoon. Muihin Ruokaviraston toimipaikkoihin näytteet lähetetään matkahuollon kautta. Ongelmana on useimmilla paikkakunnilla linja-autovuorojen vähyys ja huonot jatkoyhteydet, mistä voi koitua haittaa näytteiden säilyvyydelle. Ääritapauksissa turvaudutaan erilliseen kuriiripalveluun tai taksikuljetukseen.



## 16. OHJAUS, LAATU SEURANTA JA RAPORTOINTI

### 16.1 Suunnitelmien arviointi ja toteutumisen valvonta

Kunnan tulee toimittaa ensimmäinen eläinlääkäripalveluja sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa koskeva suunnitelmansa aluehallintovirastolle 1.11.2011 mennessä ja sen jälkeen aina, kun suunnitelmaa on tarkistettu, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein.

Kunnan tulee arvioida suunnitelmansa toteutumista ensimmäisen kerran vuoden 2013 alussa ja sen jälkeen aina toimintavuoden päätyttyä ja laatia siitä arviointiraportti. Toteutumisen arviointiraportti viedään ympäristöterveyslautakunnan käsiteltäväksi. Hyväksytty raportti lähetetään aluehallintovirastolle viraston laatiman aikataulun mukaan.

### 16.2 Valitusten käsittely

Asiakasvalituksia tulee ympäristöterveysjohtajan tietoon joko niin, että asiakkaat ottavat suoraan yhteyttä yksikön johtajaan, praktikkoeläinlääkäriä kautta taikka kunnan muun viranhaltijan kautta. Jos kantelua ei haluta tehdä kirjallisena, myös käsittely on suullinen ja tapahtuu ympäristöterveysjohtajan toimesta. Kirjallinen kantelu, mikäli se koskee eläinlääkäriä ammattitaidon arvostelua, työskentelyä tai muuta hänen toimintaansa, ohjataan pääsääntöisesti aluehallintovirastolle.

Rahallinen korvausvaatimus, mikäli se ylittää kahden tuhannen (2000 €) euron rajan, viedään ympäristöterveyslautakunnan käsittelyyn. Eläinlääkintävahinkojen arviointilautakunnalta pyydetään lausunto, mikäli ei paikallistasolla voida arvioida mahdollista taitovirhettä ja sen vakavuutta sekä korvausvelvollisuutta.

Tervon kunnalla vastuuvakuutus tulee kattamaan myös ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen. Korvauksen yläraja on yksi (1) miljoona euroa.

### 16.3 Annettujen määräysten ja kieltojen noudattamisen valvonta

Jokaisen viranhaltijan tulee omassa valvontakohteessaan huolehtia annettujen määräysten noudattamisen valvonnasta, sekä saattaa tarvittaessa ylempien viranhaltijoiden tietoon, mikäli määräyksiä tai korjaavia toimenpiteitä ei toteuteta ilman perusteltua syytä. Tarvittaessa käytetään ankarampia hallinnollisia pakkokeinoja, jolloin asia menee lautakuntakäsittelyyn.

### 16.4 Toiminnan kehittäminen

Koska yhteistoiminta-alue on aloittanut toimintansa v. 2012 alussa, on ensimmäiset tiedot ja tilastot saatavilla vasta v. 2013 alusta. Asiakaspalautteet ja valitukset tallennetaan. Muusta tiedonkeruusta on lisäksi kohdassa 16.5. *Seuranta ja raportointi*.

V. 2014 on aloitettu yhteistoiminta-alueen eläinlääkintähuollon yhtenäisten käytäntöjen, raportoinnin ja hyvien työtapojen suunnittelu ja kehittäminen ja tätä pyritään jatkamaan ja toteuttamaan käytännössä.

Eläinlääkärien ajankäytön hallinnan kehittämistä on kuvattu luvuissa 10.1 ja 15.1.

## 16.5 Seuranta ja raportointi

Elintarvikevalvonnan raportointi tapahtuu Vati –järjestelmän kautta. Ympäristöterveysjohtaja pyytää tammikuussa eläinlääkäreitä toimittamaan tiedot edelliseltä vuodelta tiettyyn päivämäärään mennessä. Tiedot liitetään yhteen muun elintarvikevalvonnan valvontatietojen kanssa. Toteuman arviointi tehdään yhdessä terveysvalvonnan kanssa, ja arviointi toimitetaan lautakunnan käsittelyn jälkeen Aluehallintovirastolle annetun aikataulun mukaisesti.

Eläinlääkintähuoltosuunnitelman mukaisen suunnitelmallisen valvonnan toteutuma saadaan valvontaeläinlääkärin pitämästä tilastosta. Samasta tilastosta saadaan myös suunnittelemattoman valvonnan toteumat. Eläinlääkäreiden tekemistä sairasmatkoista ja pieneläinten käynnistä vastaanotoilla sekä arkena että päivystysaikana saadaan ajantasaiset tiedot Provetin Yhtymäraportointi-ohjelmasta. Lisäksi eläinlääkärit raportoivat tekemänsä terveydenhuoltokäynnit kolmannesvuosittain.

Sijaisilta tullaan edellyttämään tiedot kirjallisina tai sähköisessä muodossa välittömästi sijaisuuden loputtua, elleivät he käytä kunnan tietokoneita ja ohjelmia, jolloin tiedot saadaan suoraan ohjelmistoista

Kukin viranhaltija huolehtii itse omasta viranomaistoiminnan raportoinnistaan aluehallintovirastoon, Ruokaviraston sekä muille viranomaisille. Sijaiset ohjeistetaan toimimaan edellä esitetyllä tavalla. Ympäristöterveysjohtaja valvoo raportoinnin toteutumista. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota, hoitaa toimistotyöntekijä. Laskutuksessa käytetään aluehallintoviraston lomakkeita. Kuopion kaupungille raportoidaan Karttulan osalta ostopalvelusopimuksen mukaisesti. Raportoinnista huolehtii ympäristöterveysjohtaja.